

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 7.

Onsdagen den 9 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för budgetåret 1927—1928 m. m.; och
nr 73, angående anslag till statskontoret.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 35 och 71 §§ vattenlagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 1 i anledning av väckt motion om Sveriges utträde ur Nationernas förbund.

*Om Sveriges
utträde ur
Nationernas
förbund.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 73, hade herr *Winberg* hemställt,

1) att riksdagen måtte för sin del besluta Sveriges utträde ur Nationernas förbund, samt

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t, med biträdande av detta riksdagens beslut, måtte anmäla Sveriges utträde ur Nationernas förbund samt i övrigt vidtaga de åtgärder, som kunde föranledas av detta besluts realiserande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet yttrat:

»Senast vid 1924 års riksdag framställdes motionsvis förslag om Sveriges utträde ur Nationernas förbund; dessa förslag avstyrktes enhälligt av konstitutionsutskottet och avstogs av båda kamrarna. Några skäl till en förändrad ståndpunkt i fråga om vårt lands anslutning till förbundet hava sedermera enligt utskottets mening ej tillkommit, och får utskottet alltså hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Reservationer hade avgivits av, utom annan,

1) herr *Reuterskiöld*, som, med vidhållande av den uppfattning, som han 1924 uttalat i reservation till utskottets betänkande nr 10, ansett, att utskot-

Första kammarens protokoll 1927. Nr 7.

Om Sveriges
utträde ur
Nationernas
förbund.

(Forts.)

tet, med uttalande att den sålunda väckta frågan icke borde i denna ordning av riksdagen upptagas till prövning, bort hemställa, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

2) herr *Stendahl*, som yrkat bifall till motionen.

Herr **Winberg**: Herr talman! Det är litet konstigt med det här utskottsutlåtandet, ty ehuru det inte innehåller mer än fem rader, så har utskottet i alla fall gjort sig skyldigt till ett något egendomligt uttalande, då det påstår, att »några skäl till en förändrad ståndpunkt i fråga om vårt lands anslutning till förbundet» — Nationernas förbund — »ej tillkommit», sedan frågan var före år 1924. Det heter visserligen, att de äro saliga, som se, men varken tro eller ha reda på någonting, det känner jag inte till. Nog skall man ändå vara ganska främmande för vad som har förekommit här i tiden, om man i likhet med konstitutionsutskottet djärves påstå, att ingenting har inträffat sedan 1924, som kunde ge anledning till att på allvar upptaga denna fråga till förnyad omprövning. För min del anser jag visserligen, att det hade förekommit tillräckligt mycket före 1924, som kunde motivera vårt utträde ur förbundet, men det är ett faktum, att just under förra året förekom det en hel del saker av synnerligen avgörande betydelse, så vitt jag kan förstå, ty vad som förut möjligen kunde betecknas som enbart mer eller mindre välgrundade misstankar rörande denna institutions verkliga art, karaktär och uppgifter, det blev under förra året i samband med de händelser, som då timade, tillfullo konstaterat vara inte längre blott misstankar, utan bevisade fakta. Tvivlar man härför, kan man taga del av vad den svenske representanten vid rådsförsamlingen — den nuvarande utrikesministern — i början av september förra året yttrade. Han uttalade sig naturligtvis i mycket urbana ordalag, men han ifrågasatte i alla fall, om inte vad som då hade förekommit ändå bevisade, att den makt- och prestigepolitik, som man tidigare hade varnat för att rådsförsamlingen och rådet skulle slå in på, nu i tillräckligt eminent grad vunnit insteg där.

Vid sådant förhållande kan det ju inte vara ur vägen att något litet titta på det där. Jag skall inte här återupprepa de skäl, som jag tidigare anfört eller som jag har anfört i motionen angående min ställning till denna fråga, ty det skulle ju inte tjäna så synnerligen mycket till, men några ord i allmänhet i samband med denna fråga borde väl ändå vara på sin plats.

Det är som bekant så, att historien återupprepar sig själv jämt och ständigt. Efter de stora napoleonska krigen, då vår världsdel skakades i sina grundvalar och man givetvis bland de maktägande var rätt så bekymrad, fingo vi 1815 den heliga alliansen. Vid den tiden kunde man trycka på själva helighetsbegreppet, därför att det kanske gick för sig att inbilla en del människor, att våra diplomater och politiker kunde uppträda som alldeles särskilt heliga människor. Det visade sig emellertid, att det inte hjälpte, att man utgav sig vara av särskilt helig art. Konstellationen visade sig naturligtvis vara en politisk maktkombination för tillvaratagande av särskilda intressen. Efter det senaste världskriget var ställningen i Europa minst lika prekär, och det gällde också då för de maktägande att besvärja den storm, som man såg vara i antågande efter de galenskaper, som då begåtts. Man förstod, att utvecklingen gått så långt, att det inte var tillräckligt att enbart omsluta sig med en religiös täckmantel i sina förehavanden, utan man valde i stället något som var mera tidsenligt. Man talade vitt och brett om att denna institution skulle bli ett instrument för tillämpning av demokratiens grundsatser, av rättfärdighetsprincipen folken emellan och allt sådant där vackert.

Nu är det ju självklart, att då mänskligheten har gått igenom sådana där kriser, så hänger den sig mycket lätt åt hoppet, att det som kommer fram väl än-

då i verkligheten skall vara någonting att bygga på. Och om man inte har annat argument, säger man, att det är bättre än ingenting. Nu har väl ändå erfarenheten visat, att det ibland kan ställa sig så egendomligt, att ingenting är bättre än någonting, och i här förevarande fall torde det väl vara självklart, att själva den grund, på vilken denna institution uppbyggt — grunden var ju den våldsfred, som man ingick efter kriget — naturligtvis aldrig kunde bli någon verklig grund för en institution, som skulle tillvarata folks verkliga intressen. Det var en maktkombination för att tillvarata vissa maktgruppers intressen, såväl på det politiska som på det ekonomiska området. När man befinner sig i en så pass prekär ställning som en del av de mer eller mindre imperialistiska staterna här i vår världsdel, som bedriva och redan länge bedrivit en omfattande kolonialpolitik, så är det självklart, att man från det hållet måste vidtaga alla möjliga åtgärder för att stärka sin ställning, ty man förstår mycket väl, att i den tid, vi nu leva i, blir det i längden ej så lätt att upprätthålla dylika vålden och underkuva stora folkslag. Det är självklart, att det låg i deras intresse att anknyta till något, genom vilket man även skulle binda en hel del andra nationer och folk till sina egna intressen och till sin egen politik; detta inte bara i fråga om det rent politiska utan också i fråga om det ekonomiska.

Man har här framhållit en synnerligen betydelsefull uppgift, som Nationernas förbund kan skriva på sitt konto, nämligen genomförandet av den s. k. Dawes-planen, genom vilken det skulle vara möjligt att sanera finanserna i en del av de besegrade länderna, och det egendomliga har ju inträffat, att man även på arbetarhåll har hängivit sig åt den uppfattningen, att det var en uppgift av betydelse även för arbetarklassen. Nu under senare tiden har det emellertid visat sig — vad som var ganska lätt att förutse — att det endast var en åtgärd, ägnad att ge storkapitalet över hela världen ordentligt grepp på dessa länder, deras ekonomi och deras befolkning, och nu har arbetarklassen i dessa länder under senare tiden vid upprepade tillfällen måst uttala sin bestämda protest mot det sätt, på vilket denna Dawes-plan genomförts och som ytterst går ut över den arbetande befolkningen.

Beträffande den uppgift, som Nationernas förbund skulle ha som värnare av freden och avskaffandet eller nedbringandet av militarismens utveckling i världen, behöver jag väl inte så mycket uppehålla mig därvid. Jag kan endast erinra om vad som förekom för ett par år sedan, då man inom ett utskott av församlingen där nere hade frågan under behandling angående uttalande rörande militärutgifterna. Man framlade ett blygsamt förslag, i vilket hemställdes, att församlingen skulle göra ett uttalande om att militärutgifterna inom respektive länder inte skulle få höjas *utöver den gräns, där de då befunno sig*. Man tycker ju, att det var ett ganska blygsamt förslag, då Nationernas förbund ju skulle ha till uppgift att på ett allvarsamt sätt bekämpa militarismen som sådan. Men det visade sig, att det var omöjligt att ens enas om ett dylikt oskyldigt uttalande.

Nu vore kanske icke så mycket att erinra emot att vårt land vore anslutet till Nationernas förbund och i längden också kvarstode där, om jag visste, att det svenska folket, *efter grundliga informationer och med full kännedom om vad denna anslutning i verkligheten innebär, hade gått att taga ställning till detta spörsmål*, men så är visst inte fallet. Största delen av svenska folket har på grund av den ensidigt inriktade agitation i detta spörsmål, som hela tiden förts, knappast en aning om vad detta medlemskap i verkligheten innebär. Det förhåller sig på det sättet, och i det avseendet kan jag ju inte behöva citera uttalanden från sådant håll, som åtminstone för socialdemokraterna anses vara mindrevärdigt. Jag kan ju tillåta mig att peka på vad jag anfört här i motionen rörande ett uttalande av en socialdemokrat, som verkligen har varit i till-

Om Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

Om Sveriges
utträde ur
Nationernas
förbund.

(Forts.)

fälle att studera denna fråga och som gjort sig mödan att följa med den. Jag skulle kunna peka på en hel del andra internationellt kända och framstående personligheter, som ha uttalat sig i samma riktning, men jag skall inskränka mig till detta. Det är nämligen herr Backlund, som från början inte var mindre entusiastisk anhängare av Nationernas förbund än någon annan av dem som äro särskilt ivriga anhängare därav. Han har uttalat sig i den saken i samband med en fascistkupp, som förekom i Litauen för någon tid sedan, och han säger där bl. a.:

»Men vad angår nu detta vårt land? Det angår oss i den mån vårt land är bundet av Nationernas förbunds pakt, närmare bestämd dess artikel 16. Ty om oroligheter utbryta i Öster, så kommer kraftmätningen att utspela sig mellan Ryssland och Nationernas förbund. Sverige i Locarnopolitikens kölvatten ger helt enkelt upp sina möjligheter att upprätthålla neutralitetspolitik.

Var detta innebörden av vårt inträde i Nationernas förbund? Var det detta Hjalmar Branting och svenska riksdagen hade för ögonen?

Nej och tusen gånger nej. Tungt blir ansvaret för dem, som tigande åse, att vårt lands utrikespolitik omärkligt glider ut på dessa stora farofyllda vatten.»

Märk väl, mina herrar, att det är en person, som enligt min åsikt om någon haft tillfälle att studera det här spørsmålet, och det är dessutom en person, som inte från början hade någon förutfattad mening gent emot denna institution, utan snarare i motsatt riktning. Han har under tiden och på grund av de händelser, som ha inträffat, kommit till den bestämda uppfattningen, att vi här ha kommit in på något som det svenska folket aldrig drömde om, när det från början var fråga om vår ställning till Nationernas förbund.

Nu kan man ju invända, att det där kan inte spela någon så stor roll, ty risken därvidlag är ju inte så synnerligen stor. Det kan man inte säga så noga på förhand. Det är självklart, som jag nämnde förut, att de länder, som driva sin imperialistiska politik och framför allt de som ännu ha sina kolonier att skydda, dessa länder komma alltid förr eller senare i rätt så tillspetsade komplikationer, och att vårt land, som annars på grund av sitt geografiska läge skulle ha alla möjligheter att hålla sig utanför dylika häxdanser här i vår världsdal, som de som ägt rum under senare tiden, att vårt land på detta sätt prisgiver sig och ger sig in på en politik, som med rätt så stor sannolikhet, för att inte säga säkerhet, förr eller senare kommer att draga in oss i sådana saker, som vi hittills lyckats hålla oss utanför, det tycker jag nu är en något egenomlig politik, i varje fall från deras sida, som göra gällande, att de äro bestämda och konsekventa fredsvänner.

Jag nämnde i början av mitt anförande, att det särskilt under förra året förekom en hel del omständigheter, som gävo anledning till att på allvar upptaga denna fråga till behandling. Det är självklart, att under första tiden av vårt medlemskap i Nationernas förbund många här i landet kände sig tilltalade av den nära kombination, som vi genom detta medlemskap hade med en del av stormakterna. Man fick vara med på deras rådslag och kände det som en viss trygghet även för vårt lands vidkommande, och man stödde sig framför allt på att Nationernas förbunds pakt var sådan, att man inte behövde befara någon överrumpling, ty det fordrades fullkomlig enighet inom rådet för att det skulle kunna fatta något beslut. Det skulle då t. o. m. kunna tänkas, att det kunde bli en verklig uppgift för vårt lands representanter där att — om det förelåg risk för att man tänkte ge sig in på farliga vägar — genom sitt självständiga uppträdande och genom de mera rättsliga synpunkter de anlade på föreliggande frågor förhindra, att något dylikt beslut fattades. Förra året visade det sig, att det är ganska farligt för en representant även i den församlingen att uppträda fullt självständigt. Jag kan inte hjälpa, att jag därvidlag erinrar mig

ett gammalt uttalande, som förr ofta förekom på tjänstemannahåll här i vårt land. När man på det hållet ibland framhöll den godtycklighet, med vilken man i många avseenden behandlade tjänstemännen, så svarades det i regel: Ja, men Ni har ju i alla fall klagorätt hos Kungl. Maj:t, vartill i sin tur genmålades: Ja, det är alldeles riktigt, att vi ha klagorätt hos Kungl. Maj:t, men Belzebug tar den, som använder sig av denna rätt.

Det har visat sig, att det gått ungefär på samma sätt, då en svensk representant därnere sökte hävda rättssynpunkterna gent emot makt- och prestigesynpunkterna. Det blev ett resultat, som vi icke kunna kalla en hedrande insats från svensk sida, och detta borde väl om någonting öppna ögonen på en del folk i vårt land.

Vid det tillfället förklarade också en del tidningar av olika färger, att vad som då förekom var ett absolut bevis för, att alla vackra talesätt, som användes vid framskapandet av Nationernas förbund, endast och allenast voro — vackra fraser. Det är den rena maktpolitiken, som är avgörande, och rättssynpunkterna användas endast i vackra tal och då det eljest passar. Det är ganska egendomligt, att man, under det man med så färska bevis för ögonen faller så pass ampra uttalanden i den vägen, i alla fall låter det gå i de vanliga hjulspåren. Man glömmar alltsamman, och det kunde kanske vara av mindre vikt, om man icke så bestämt bortsåge ifrån de ofrånkomliga risker, som därmed äro förknippade. Inför den ekonomiska och politiska brytning, som nu förestår i vår världsdel, kan jag för min del icke finna, att det finnes någon rimlig anledning för vårt land att kasta sig in i och intressera sig för de stormaktpolitiska spörsmål, som en hel del av de större staterna givetvis måste brottas med, men som vi icke i samma utsträckning behövt engagera oss för, därest vi icke gjort det genom vårt medlemskap i Nationernas förbund. I varje fall måste jag fråga mig, huru det varit möjligt, att det från arbetarhåll visats sådant intresse och sådan iver att företråda de intressen, som skulle vara förknippade med att även vårt land skulle ansluta sig till denna institution, som påtagligen endast har till uppgift att vara ett instrument för vissa maktintressen i vår världsdel.

Det är självklart, att jag skulle kunna räkna upp en hel del exempel på det sätt, varpå denna institution lyckats eller rättare sagt icke lyckats lösa en del spörsmål. Jag vill erinra om Ålandsfrågan, om Vilnahistorien, om frågan om Mosul, om konflikten mellan Italien och Grekland och en del andra saker för att nu icke erinra om det skådespel, som vi i dagarna uppleva, då en medlem av Nationernas förbund skickar den ena flottiljen efter den andra till en annan medlem av förbundet för att användas mot denna nation, därför att densamma och dess folk nu på allvar kräva, att de själva skola få bestämma över sina ekonomiska och politiska angelägenheter och icke vilja stå under förmynderskap av något annat land. Är det icke ett verkligt uppbyggligt skådespel, då sådant sker utan att denna institution kan göra något åt det.

Vid sådant förhållande är det självklart, att inga som helst reella skäl tala för, att Sverige längre skall vara medlem av denna institution, allra helst sedan det på ett så eklatant sätt visats, huru det går den nation och dess representanter, som på grund av rättrådighet eller helig enfald, vad det nu må kallas, inom denna institution söker värna de så kallade rättsprinciperna gent emot makt- och prestigesynpunkterna. Jag måste säga mig, att nog skall man ha bra kallt blod i kroppen, om man med samma glada entusiasm vill fortsätta medlemskapet, isynnerhet efter vad som inträffat förra året. Då jag dessutom har den bestämda uppfattningen, att det även i andra avseenden, i fråga om rent inrepolitiska och sociala förhållanden i vår världsdel, kan komma att inträffa händelser, då vårt medlemskap i Nationernas förbund tvingar oss att aktivt deltaga i åtgärder i anledning av dylika inrepolitiska och sociala för-

*Om Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)*

Om Sveriges
uttråde ur
Nationernas
förbund.
(Forts.)

hållanden i andra länder, så utgör detta ett ytterligare skäl för, att jag för min del icke vill vara med härom.

För att nu taga ett exempel så vill jag nämna, att man har en auktoritativ tolkning på, att det enligt artikel 16 i förbundspakten åligger en nation, som är ansluten till Nationernas förbund, att jämväl vara med om att undertrycka inre uppror i ett annat land, om detta skulle bli av sådan omfattning, att man verkligen på allvar kunde tänka sig några mera omvälvande konsekvenser av detsamma.

Det skulle, säger jag, vara en syn för de demokratiska gudarna, därest vårt land en vacker dag på grund av inrepolitisk och social oro t. ex. nere i Italien skulle medverka till den nuvarande maktpolitikens upprätthållande där nere. Visserligen tror jag icke, att det kommer att bli det, därför att exemplet är valt så, att vi ligga tämligen långt ifrån, men i princip kan det komma att gå den vägen. Jag undrar, huru herrar demokrater skulle komma att ställa sig inför en sådan eventualitet? Detta är kanske någonting, som man för ögonblicket icke ägnar en tanke åt, men det vore skäl uti, anser jag, att man började ägna denna sak eftertanke.

Herr talman! Då jag icke har något som helst hopp om, att riksdagen skall bifalla mina yrkanden, så har huvudmålet med vad jag här yttrat och med vad jag i min motion anfört varit, att svenska folket skall på allvar börja att reflektera över vad medlemskapet i Nationernas förbund i verkligheten innebär och vad det kan komma att innebära. Sker så, är jag övertygad om, att det icke behöver gå många år, innan behandlingen av denna fråga i den lagstiftande församlingen kommer att få en annan karaktär än den hittills haft.

På grund av vad jag nu yttrat hemställer jag, herr talman, att kammaren för sin del ville med avslag å utskottets hemställan bifalla mina i min motion gjorda yrkanden.

Herr Bergström, David: Herr talman! Den föregående ärade talaren slutade sitt anförande med att säga, att han icke hyste någon förhoppning om, att riksdagen skulle bifalla hans yrkande. Jag tror icke heller, att denna kammare, som så nyligen som för 4 dagar sedan — och utan att en enda röst höjdes däremot — biföll Kungl. Maj:ts förslag om beviljande för budgetåret 1927—1928 av i runt tal 300,000 kronor till Nationernas förbund och till understödjande av dess verksamhet, nu skulle känna sig beredd att biträda motionärens förslag. Utan att för egen del gå in på något närmare skärskådande av vad den ärade motionären anfört i sin motion och av vad han här nyss yttrat, tillåter jag mig, herr talman, att yrka, att kammaren måtte godkänna utskottets hemställan, att förevarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Stendahl: Herr greve och talman! Jag behöver väl knappast upplysa kammarens ledamöter om, att, när jag biträtt den ärade motionärens yrkande, detta icke skett på den i motionen angivna motiveringen, utan snarare i trots av densamma. Det är klart, att motionen icke kan vara någonting annat än en tämligen tom demonstration, och tvelsutän är det också klart, att kammarens ställning går stick i stäv mot motionärens yrkanden. Under sådana förhållanden skall jag icke trötta kammaren med att anföra de skäl, som förmått mig att biträda motionärens yrkanden i sak. Ju förr man avfärdar detta ärende dess bättre är det.

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Jag har icke deltagit i utskottets behandling av detta ärende, men hade jag gjort det, skulle jag obetingat ställt mig på deras sida, som avstyrkt bifall till de i den föreliggande motio-

nen framställda yrkanden. Åtskilliga skäl ha ju redan blivit framförda mot ett bifall till dessa yrkanden, och jag skall icke uppehålla mig vid dem av anledning, som jag strax skall nämna.

Det, som utskottet skrivit i sitt utlåtande, anser jag vara fullkomligt riktigt och sant, men å andra sidan förefaller det mig, att det, som reservanten, herr Reuterskiöld, i denna del anfört, är värt allt beaktande. Jag begagnar därför tillfället att här stryka under detsamma. Enligt min mening är Kungl. Maj:ts ställning till traktater och överenskommelser med främmande makter enligt grundlagen sådan, att det icke är lämpligt, att riksdagen tager upp sådana frågor som denna utan efter framställning från regeringen.

Det är självfallet, herr talman, att jag med denna uppfattning ingen anledning har att gå in i saklig prövning av frågan såsom sådan. Jag hyser någon tvekan, om jag skall biträda utskottets hemställan såsom sådan eller om jag skall förena mig med herr Reuterskiöld genom att yrka bifall till hans reservation. Helst skulle jag sett, att ett samarbete hade kommit till stånd mellan de av utskottets majoritet framförda synpunkterna och de av herr Reuterskiöld framförda synpunkterna, men då något sådant samarbete icke ägt rum och då det som står i konstitutionsutskottets utlåtande icke är oriktigt, skall jag, herr greve och talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Herr von Geijers uttalande behöver jag icke gå in på. Konstitutionsutskottet har intagit en annan ståndpunkt, och i det avseendet kan jag ju få lita på dess auktoritet.

Jag undrar, huru det skulle komma att ställa sig, om man skulle omöjliggöra för riksdagen att taga upp ett ärende sådant som detta till behandling. Jag skall icke tvista med de lagkloka, men jag frågar, huru det i praktiken skulle komma att ställa sig. Huru man än anser, att denna sak formellt ligger, är det min bestämda uppfattning, att riksdagen icke vill avhända sig sin rätt och möjlighet att upptaga sådana viktiga frågor som denna till behandling. Man må tvista om formuleringen eller vad därmed står i samband, men det skulle vara bra egendomligt, om man i dessa demokratiska tider skulle avskära möjligheten för riksdagen att behandla dylika spörsmål. I så fall tror jag, att vi kommit längre i censur än de flesta andra parlament i Europa.

Jag skall icke nu vidare förlänga diskussionen. Jag konstaterar endast, att det är rätt behagligt för dem, som äro i den ställningen, att överhuvud taget aldrig behöva anföra något som helst motiv eller argument för vad de göra utan endast ha att besluta. Det är mycket bekvämt, det erkänner jag, men huru det går i längden är en annan sak.

Jag konstaterar sålunda, att, om kammaren behagar bifalla utskottets hemställan, detta icke kan bero på vare sig de skäl och motiv, som utskottet anfört, och än mindre på de skäl, som under debatten blivit framförda. Det beror på, att de av kammarens ledamöter, som hysa en motsatt uppfattning mot min, äro i majoritet och kunna besluta vad de vilja.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av komministersgården i S:t Lars församling i Linköping; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den på biskopslönehemmanet Gödestad nr 3 Lars Börjesgården i Fjärås socken belöpande andel i ett båtsmanstorp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna blev propositionen nr 70 på begäran bordlagd, varemot propositionen nr 73 nu hänvisades till statsutskottet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till handels- och sjöfartsfonden av vid svenska handelskammarens i Schweiz avveckling uppkommen behållning;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor m. m.; och

nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa framställningar under tredje huvudtiteln; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Kalix älvs flottningsförening.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bergqvist* under två veckor från och med den 12 innevarande månad för hemresa i tjänsteangelägenheter.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,39 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 11 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 75, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt ombudsmannen vid sjömanshuset i Hudiksvall O. Carlsson; och
nr 76, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 77, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 34 mom. 4 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337);
nr 78, angående godkännande av avtal rörande överlåtelse till Ronneby stad av viss kronan tillhörig fastighet i nämnda stad;
nr 79, angående försäljning av kronans andel i soldattorpet för roten nr 4 vid Bodens kompani av Norrbottens regemente m. m.;
nr 80, angående försäljning av ett område tillhörande Bohusläns regementes övningsfält vid Uddevalla;
nr 81, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län; samt
nr 82, angående befrielse för förre furiren Karl Erik Viktor Pettersson från viss betalningsskyldighet.

Herr statsrådet *Hellström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 74, angående förvärv av den nyttjanderätt till Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län, som må tillkomma Tunabergs kopparverk;
nr 83, angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten m. m.;
nr 84, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; samt
nr 89, angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 90, angående pension från statens pensionsanstalt åt f. d. barnmorskan Matilda Kajander; och

nr 91, angående tilläggspension åt f. d. yrkesinspektören friherre A. F. J. A. Funck m. m.

Justerades protokollen för den 5 och den 8 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Grekland avslutat handelsavtal; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande tulltaxa av tullsatsen för korinter m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för budgetåret 1927—1928 m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 10, 12 och 13.

Vid punktvis skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 14, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa framställningar under tredje huvudtiteln, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 5.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 74, 76, 78—81 och 84 till jordbruksutskottet, nr 75, 83, 90 och 91 till bankoutskottet, nr 77, 85 och 89 till behandling av lagutskott samt nr 82 och 94 till statsutskottet.

Interpellation ang. skolöverstyrelsens cirkulär rörande tider för fortsättningsskolpliktens fullgörande.

Herr **Schedin** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I § 6 mom. 1 av fortsättningsskolestadgan, sådan den lyder enligt kungörelsen den 20 juni 1925 (Svensk författningssamling 1925 nr 352), heter det, att dels undervisningstimmarna skola vara »förlagda utom den egentliga folkskolans ordinarie undervisningstid», varmed dock blott avses att den nya fortsättningsskolan i olikhet med den äldre icke får i någon mån inkräkta på folkskolans lagstadgade lärotid, dels att »undervisningstiden för årskurs, vare sig denna är förlagd i sin helhet till ett och samma kalenderår eller är fördelad på två på varandra följande kalenderår, i varje fall skall omfatta minst 120 tim-

mar». Till ledning vid tolkningen av detta stadgande har skolöverstyrelsen den 18 juni 1926 utfärdat följande cirkulär till statens folkskolinpektörer:

»På grund av förfrågningar angående de tider, under vilka fortsättningskolplikten må kunna fullgöras, har Kungl. Skolöverstyrelsen ansett sig böra bringa till Eder kännedom, att Överstyrelsen för sin del funnit bestämmelserna härom i fortsättningsskolestadgan innebära följande: Sedan den tid gått till ända, under vilken det ankommit på respektive skoldistrikt att besluta, huruvida och i vilken utsträckning den fortsatta undervisningen inom distriktet skolat anordnas i överensstämmelse med föreskrifterna i fortsättningsskolestadgan, skall undervisningen i fortsättningsskola med tvåårig kurs fördelas på två skilda läsår, vilka, där folkskolans läsår börjar med höstterminen, icke helt eller delvis kunna förläggas till samma redovisningsår eller till det redovisningsår, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan. Härav följer, att i fortsättningsskola, som jämlikt bestämmelserna i mom. 2 § 6 fortsättningsskolestadgan omfattar blott en årskurs, skall undervisningen helt förläggas till tiden efter den 30 juni det år lärjungarna vid slutet av vårterminen avgått från folkskolans sjunde klass. I skoldistrikt, där folkskolans läsår slutar med höstterminen, förläggas fortsättningsskolans första årskurs till kalenderåret efter lärjungarnas avgång från folkskolan och andra årskursen till kalenderåret därefter.»

Den sålunda givna tolkningen synes vara lika felaktig som olämplig. Att skolöverstyrelsen här begagnar det för stadgan okända begreppet »redovisningsår» i stället för »årskurs» eller »läsår», om vars begynnelsestid stadgan intet innehåller, bidrager ej till att öka klarheten. Men innebörden av cirkuläret är korteligen, att överstyrelsen icke anser tillåtligt, att, om avgång från folkskolan sker i mitten av maj, fortsättningsskolans »årskurs» skulle få omedelbart därefter börja för att eventuellt hinna avslutas vare sig före den 1 juli eller kort därefter. På många håll anses emellertid just en sådan anordning vara den bästa, på andra håll däremot icke. Följden av skolöverstyrelsens cirkulär kan nu lätteligen bli den, att den frihet att efter lokala förhållanden välja tidpunkt olika i olika orter, vilken stadgan givit, väsentligen inskränkes och en anordning förhindras, som stadgan, rätt tolkad, givit och som kan på olika håll anses önskvärd.

Att överstyrelsens tolkning är felaktig, framgår av en närmare undersökning rörande dessa förhållanden. Härvid må framhållas följande:

1) Folkundervisningskommittén har framhållit, att det i vissa fall vore ändamålsenligt, att fortsättningsskolans undervisning förlades till den *tidigare delen av sommaren* samt att största möjliga frihet borde tillerkännas de lokala skolmyndigheterna vid ordnandet av fortsättningsskolans lärotider. Mot detta uttalande har varken departementschef eller riksdag haft något att erinra. (Se kungl. prop. 1918 om praktiska ungdomsskolor sid. 191, 192 och 195 samt riksdagens skrivelse sid. 18 och 19).

2) Uttrycket »läsår» i § 25 betyder enligt riksdagsskrivelsen just »årskurs» i fortsättningsskolan. Ändringen av »årskurs» till »läsår» verkar förvillande och är anmärkningsvärd.

3) Enligt sagda paragraf, som måste tolkas enligt vad riksdagen fastställt, äro de från folkskolan avgångna barnen pliktiga att inträda i fortsättningsskolan vid början av den årskurs, som inträffar närmast efter det läsår, då avgångsbetyg från folkskolan erhållits. Om nu folkskolans läsår slutar i förra hälften av maj — något som redan är rätt vanligt och kommer att bli än vanligare — är barn, som då erhållit avgångsbetyg, inte bara berättigat utan skyldigt att inträda i fortsättningsskola, som börjar samma år, exempelvis den 15 maj.

4) Uttrycket »redovisningsår» ($\frac{1}{7}$ - $\frac{30}{6}$) är en för någon tid sedan införd

Interpellation ang. skolöverstyrelsens cirkulär rörande tider för fortsättningsskolpliktens fullgörande.
(Forts.)

Interpellation ang. skolöverstyrelsens cirkulär rörande tider för fortsättnings skolpliktens fullgörande.
(Forts.)

skolstatistisk term, som icke har någonting med den föreliggande frågan att skaffa.

Härtill komma rent praktiska synpunkter, som tala i samma riktning. Fortsättningsskolans anordning som aftonskola under folkskolans läsår är, vad landsbygden angår, i regel att bestämt avråda såväl med hänsyn till lärarna (deras arbetsprestationer!) som med hänsyn till barnen (de långa skolvandringarna i mörker). Man har för landsbygdens vidkommande i stort sett endast den utvägen att förlägga fortsättningsskolan till folkskolans ferier, vinterferier eller sommarferier. Erfarenheten har ådagalagt, att sommarföreläggningen i många fall är att föredraga framför vinterföreläggningen. Med sommarföreläggning avses härvid försommaren (maj och juni), ty juli och augusti lämpa sig mycket litet för fortsatt skolundervisning på landsbygden framför allt på grund av då pågående skördearbete. Men försommaren är härför särdeles lämplig. Jordbruksfortsättningsskolorna ha då tillgång till lämplig åskådningsmateriel, och de enklare fältmättningsövningar, som äro upptagna i kursplanen för dylika skolor, kunna då förekomma. Kompetenta ambulerande lärarinnor i husligt arbete (skolkök och slöjd) kunna lättare erhållas, om undervisningen häri får i fortsättningsskola meddelas ej blott under ett par korta vintermånader utan ock under sommaren. Skolgången blir enligt erfarenhetens vittnesbörd särskilt under andra fortsättningsskolåret betydligt jämnare med undervisningens föreläggning till försommaren än med vinterföreläggning. Och sist men icke minst: därigenom att vägarna äro betydligt framkomligare på sommaren än på vintern blir det, om undervisningen förlägges till maj—juni, möjligt både att centralisera fortsättningsskolväsendet och att rationellt fördela lärjungarna i fortsättningsskolor av olika typ.

Emellertid lär skolöverstyrelsen enligt uppgift i pressen nyligen hava ingått till regeringen med viss framställning angående annat anordnande av fortsättningsskolan. Det vill då synas, som om det vore desto angelägnare, att vid denna framställnings prövning ovannämnda tolkning i överstyrelsens cirkulär av den 18 juni 1926 varken direkt eller indirekt av Kungl. Maj:t fastställdes såsom riktig utan tvärtom upphävdes. Även om medgivande angående årskursens början t. ex. i maj skulle kunna efter ansökan erhållas undantagsvis, vore denna utväg allenast en byråkratisk och onödig omväg, som blir överflödig, därest sagda tolkning av Kungl. Maj:t ogillas.

Av vad sålunda anförts synes framgå, att den tolkning, för vilken skolöverstyrelsen gjort sig till målsman, icke bör få tillfälle att verka hindrande för den riktiga och tillika i många fall lämpligaste tillämpningen av stadgan. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet tagit kännedom om skolöverstyrelsens nämnda cirkulär, innan detsamma den 18 juni förra året utfärdades, eller har detsamma sedermera bringats till herr statsrådets kännedom genom skolöverstyrelsen direkt eller indirekt?

2) Om så icke är fallet, anser herr statsrådet skolöverstyrelsen vara behörig att på egen hand, utan förfrågan ens hos departementschefen och än mera hos Kungl. Maj:t, utfärda tolkningscirkulär i allmänhet beträffande Kungl. Maj:ts stadgar och tolkningscirkulär i synnerhet, som i sak ändra Kungl. Maj:ts stadgar?

3) Anser herr statsrådet sagda cirkulär rätt återgiva vad stadgan innehåller och Kungl. Maj:t avsett?

4) Om så icke är fallet, är då herr statsrådet betänkt på att låta vidtaga åtgärder till undanröjande av de faror för den lokala självbestämmningsrätten hos skoldistriktet, som sagda cirkulär framkallat?

5) Och slutligen, anser herr statsrådet den utväg till erhållande av rätt för

skoldistrikt att anordna fortsättningsskolans årskurser med början t. ex. i maj, vilken skolöverstyrelsen möjligen vill medgiva efter ansökan i varje fall, i stället för genom bestämelse i reglementet, vara lämplig, eller vill herr statsrådet tillmötesgå kravet på självbestämmningsrättens fulla bevarande även i detta fall?

Interpellation ang. skolöverstyrelsens cirkulär rörande tider för fortsättningsskolpliktens fullgörande.

(Forts.)

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 190, om avskaffande av ordensväsendet.

Motionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Asplund* under 12 dagar från och med den 15 innevarande månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.53 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 12 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Professor *Gustaf Kobb*, som lider av akut muskelreumatism i vadmuskulaturen m. m., är i oundgängligt behov av stillhet, och kan på denna grund tillsvida ej deltaga i riksdagsarbetet.

Stockholm den 11 februari 1927.

Patrik Haglund.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 35 och 71 §§ vattenlagen.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Antonsson	med 91 röster,
» Enhörning	» 91 » ,
» Norling	» 91 » ,
» Andersson, Jonas,	» 90 » ,
» Berglund	» 90 » ,
» Bergman	» 90 » ,
» Bergström, David,	» 90 » ,
» Boberg	» 90 » ,
» Dahl, P. A.,	» 90 » ,
» Ekman, Karl Johan,	» 90 » ,
» Frändén	» 90 » ,
» Hansson, Sigfrid,	» 90 » ,
» Johansson, Carl,	» 90 » ,
» Jonsson, P. E. A.,	» 90 » ,
» Klefbeck	» 90 » ,
» Larson, Edward,	» 90 » ,
» Larsson, Jacob,	» 90 » ,
» Linder	» 90 » ,
» Pers	» 90 » ,
» Schedin	» 90 » ,
» Svensson, Ernst W.,	» 90 » ,
» von Sydow	» 90 » ,
» Thorberg	» 90 » ,
» Tjällgren	» 90 » .

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter utsedda:

herr Forssberg	med 64 röster,
» Svensson, Martin,	» 64 » ,
» Sandegård	» 64 » ,
» Holmgren	» 64 » ,
» Andersson, Henrik,	» 64 » ,
» Björnsson	» 64 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Företogs val av dels sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens första kammare hava blivit utsedda till

revisorer:

herr Nilsson, Johan, i Malmö	med 63 röster,
» Fränden, A. O.,	» 63 » ,
» Larson, V. Edward	» 63 » ,
» Bärq, A. J.,	» 63 » ,
» Svensson, N. J. Martin,	» 63 » ,
» Ericson, K. Oscar,	» 63 » :

suppleant för herr Nilsson, Johan, i Malmö:

herr Björnsson, J. E., med 63 röster,

suppleant för herr Fränden, A. O.:

herr Sederholm, G. R., » 63 » ,

suppleant för herr Larson, V. Edward:

herr Carlsson, Carl A., » 63 » ,

suppleant för herr Bärq, A. J.:

herr Nilsson, Nils August, » 63 » ,

suppleant för herr Svensson, N. J. Martin:

herr Lindgren, A., » 63 » ,

suppleant för herr Ericson, K. Oscar:

herr Andersson, Karl E., » 63 » .

Anställdes val av tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisors-suppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Andersson, Elof B.,	med 41 röster,
» Andersson, Per,	» 41 » ,
» Andersson, S. Erik,	» 41 » ,
» Antonsson	» 41 » ,
» Bergqvist	» 41 » .
» Bergström, P. Albert,	» 41 » ,

herr Björnsson	med 41 röster,
» Bodin	» 41 » ,
» Boman	» 41 » ,
» Enhörning	» 41 » .
» Eriksson, Valfrid,	» 41 » .
» Ingeström	» 41 » .
» Johansson, Johan, i Friggeråker	» 41 » .
» Johansson, Johan Peter,	» 41 » ,
» Larsén	» 41 » .
» Nilsson, Johan, i Kristianstad	» 41 » .
» Nilsson, Johan, i Malmö	» 41 » .
» Norling	» 41 » .
» Pettersson, Olaus,	» 41 » ,
» Pålsson	» 41 » ,
» Rooth	» 41 » .
» Strömberg	» 41 » ,
» Walles	» 41 » ,
» Östergren	» 41 » .

Företogs val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmanssuppleanter:

herr Stenberg	med 24 röster,
» Hansson, Gustav W.,	» 24 » .
» Nilsson, Alexander,	» 24 » .
» Berglund	» 24 » ,
» Abrahamsson	» 24 » ,
» Clemedtson	» 24 » .

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 10, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **förste vice talmannen**: Beträffande föredragningsordningen ber jag att få föreslå, att detta utlåtande föredrages och behandlas punktvis, dock att punkterna 39 och 40 rörande anslag till ingenjörsvetenskapsakademien föredragas och avgöras i ett sammanhang.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Punkten 1.

*Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.*

Uti den till riksdagen den 4 januari 1927 avlåtna propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1927—1928 hade Kungl. Maj:t under punkten 1 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden nämnda dag i avseende å tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till handelsdepartementet, föreslagit riksdagen att

dels från och med den 1 juli 1927, med uteslutande av den å handelsdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 15;

dels från och med samma tidpunkt till övergångsstat överföra nuvarande registratorsbefattningen i departementet;

dels godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 104,300
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 21,800
		Förslagsanslag kronor 126,100.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag kronor 10,700;

dels ock, vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft en inom första kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren* väckt, till utskottet remitterad motion, nr 74, däri hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag angående löneställningen för registratorerna i statsdepartementen, att registratorstjänsterna bleve uppförda i lönegraden B 17.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å fröken Hesselgrens berörda motion I: 34

a) godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 112,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. förslagsanslag	» 21,800
		Förslagsanslag kronor 133,800.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag kronor 3,000
samt

b), vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor.

Reservationer hade anförts

1:o) av herrar *A. C. Lindblad*, *A. Pers*, *J. G. Walles*, *K. E. Andersson* i Eliantorp, *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud* och *O. Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å fröken Hesselgrens motion, I: 34.

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

a) från och med den 1 juli 1927, med uteslutande av den å handelsdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 15;

b) från och med samma tidpunkt till övergångsstat överföra nuvarande registratorsbefattningen i departementet;

c) godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 104,300
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 21,800

Förslagsanslag kronor 126,100.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag kronor 10,700;
samt

d) vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor;

2:o) av herr *K. V. Rydén* och herr *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till fröken Hesselgrens motion: I: 34,

a) från och med den 1 juli 1927, med uteslutande av den å handelsdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 17;

b) från och med samma tidpunkt till övergångsstat överföra nuvarande registratorsbefattningen i departementet;

c) godkänna följande ordinarie stater för handelsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 104,300
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 21,800

Förslagsanslag kronor 126,100.

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag kronor 10,700;

d) vid bifall härtill, minska det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 144,000 kronor, med 7,200 kronor till 136,800 kronor.

Herr **Pers**: Herr talman! Vi möta här ett uttryck för den strävan i riktning mot större besparingar i fråga om utgifterna för statsdepartementen, som vi ha sysselsatt oss med under de senare åren. I statsutskottet har man gått på olika linjer i den föreliggande frågan; majoriteten har gått in för ett uppskov, medan jag och några kamrater ha ansett, att man bör kunna gå med på Kungl. Maj:ts förslag, och avgivit en reservation till förmån för detta.

Det innebär visserligen en väsentlig nedsättning av lönerna, men det är ett uttryck för en allmän uppfattning, att dessa tjänster kunna skötas av personer, som icke ha så stora formella kvalifikationer. Det är naturligtvis icke blott nödvändigt att indraga på antalet befattningshavare, där detta utan olägenheter kan göras, utan det är lika angeläget att se till, att det icke användes folk med överflödiga formella kvalifikationer. Vi ha trots oss kunna följa Konungens förslag i föreliggande fall, och de skäl, som ha anförts dels för att föra upp dessa befattningar i en än högre lönegrad och dels för uppskov, ha icke kunnat övertyga oss.

I den muntliga diskussionen har anförts ett skäl för högre lön, som icke är synligt i den skriftliga avfattningen, men som nog i alla fall spelat en roll vid ställningstagandet i frågan. Man har sagt, att män behöver högre kvalificerat folk på dessa platser, för att registratorerna skola kunna gå allmänheten till handa med upplysningar. Det skulle alltså vara ett intresse för den allmänhet, som söker upplysningar i departementen, att icke gå ned till den lönestandard, som här är föreslagen. Jag vill då vädja till erfarenheten hos dem, som tagit någon kännedom om dessa förhållanden, huruvida det icke är så i fråga om upplysningars meddelande, att det långt mera beror på den personliga fallenheten, den personliga begåvningen och det personliga omdömet hos dem, som sköta dessa tjänster, än på en examensgrad, som vederbörande ha avlagt någon gång i tiden. När det är fråga om mera kvalificerade upplysningar, torde man, vilka som än sättas på dessa poster, andock vara nödsakad att söka tjänstemän uti annan ställning än registratorerna.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr A. C. Lindblad m. fl.

Herr Hallin: Herr greve och talman! Jag skall be att med några ord få besvara de anmärkningar, som av den siste ärade talaren gjordes mot utskotts-majoritetens förslag, och jag vill då dröja något litet vid de principiella synpunkter, som utskottet ansett sig böra lägga på detta spörsmål, då riksdagen nu för första gången möter Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition, och vilket innebär en nedflyttning av registratorerna i stadsdepartementen med hela sju lönegrader från nuvarande B 22 till B 15.

Jag vill till en början säga, att det nog kostade icke så litet självövertvinelse för åtskilliga inom statsutskottets majoritet, och jag frånräknar ingalunda mig själv, att gå emot ett Kungl. Maj:ts förslag, vilket såsom etikett här åsatts det gärna hörda ordet besparing. När vi emellertid ha synat denna besparingsåtgärd litet närmare i sömmarna, ha vi trots oss finna, att det vore högst tvivelaktigt, om här verkligen föreläge någon besparing. Förslaget innebär, som jag nämnde, en nedflyttning av registratorernas löneställning från B 22 till B 15. Registratorerna i statsdepartementen ha sedan lång tid tillbaka innehaft en löneställning, som har legat emellan förste kanslisekreterarnas och andre kanslisekreterarnas. Redan i 1918 års lönereglering placerades dessa befattningshavare i en lönegrad mellan de förenämnda kanslisekreterarnas, och vid 1922 års lönereglering inplacerades ifrågavarande befattningshavare i den nya löneplanens B 22. mellan just andre kanslisekreterarna i B 21 och förste kanslisekreterarna i B 26. Förra året, då man ju kan säga, att departementstjänstemännens löneförhållanden och ställning finsiktades av riksdagen, förekom ingenting om dessa registratorer. Man ställer sig då litet undrande, vad som ett år efteråt har kunnat inträffa som skulle ge anledning till, att man nu skall dyka ned på dessa registratorer, och man undrar: när skall det en gång sluta med det ständiga naggandet på tjänstehavarnas löneställningar. För min del måste jag säga, att det svårligen är ägnat att alstra någon arbetsglädje, om man oupphörligen skall vara utsatt för en dylik osäkerhets-

Ang. löneställningen för statsdepartementens registratorer.
(Forts.)

*Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.*
(Forts.)

känsla. Emellertid har det ju sedan i fjol inträffat, att vi fått en ny regering och nya departementschefer, och dessa departementschefer ha efter den erfarenhet, som de samlat, nu ansett, att en sådan här beskärning av registratorernas löneställning mycket väl skulle kunna gå för sig. Jag vågar dock vördsamt göra den reflexionen, huruvida den sålunda förvärvade erfarenheten kan vara så pass grundlig, att trots det att till och med den nuvarande regeringschefen i fjol satt såsom ordförande på den statsutskottsavdelning, som i förevarande avseenden satte verklig strålkastare på departementen, det nu ändå skall visa sig, att här gick man likväl förbi en i år såsom betydelsefull ansedd reform i besparingssyfte.

Själva uppläggningsen av ärendet bjuder också på en del egendomligheter. Upprinnelsen tycks vara en i finansdepartementet uppgjord promemoria, där promemoricörförfattaren, sedan han räknat upp en hel del av registratorernas nuvarande göromål, kommer till den slutsatsen, att man skulle högst väsentligt kunna sänka deras löneställning, dock — märk väl detta — blott under den förutsättningen, att man avlastade en del av de uppgifter, som för närvarande åligga registratorerna, på andra tjänstemän inom departementet. När utgångspunkten för hela denna reform är den, att man här skall söka få mindre kvalificerad arbetskraft än förut — man säger ju, att överkvalificerad arbetskraft användes på registratorsplatserna — föreslår man dock, när man nu skall avlyfta en del av de göromål, som registratorerna hittills haft, att lägga dessa göromål på expeditionschefen eller, såsom här i handelsdepartementet, där ingen expeditionschef finns, på statssekreteraren och expeditionschefen eller eventuellt på ett kansliråd. Då frågar man sig: ja, men det är väl ändå icke att lägga dessa arbeten på mindre kvalificerade händer utan det är ju att lägga dem på ännu mer kvalificerade händer!

Jag vill också här med avseende på de nuvarande registratorerna säga, att tills dato ha de rekryterats från amanuensgraden och andre kanslisekreteraregraden, och det förefaller mig ha varit en mycket god sak, ty därigenom har man fått befattningshavare, som redan förut äro väl intränade i arbetet i vederbörande departement. Skulle man nu gå med på regeringsförslaget, kommer det ju att resultera i, att dessa registratorer skola rekryteras ur en helt annan lönegrad, kansliskrivaregraden, och därmed följer ju, att vederbörande icke alls kommer att ha den kännedom om ärendena i departementet, som man förut har varit van vid att räkna med från det hållet och vilket utgjort en styrka ej minst för departementens övriga tjänstemän. En anomali skulle ju också bli den, att registratorsbefattningarna skulle komma att ställas i en lönegrad, som låge under till och med amanuensernas.

Anmärkningsvärt är också att ingen annan myndighet än allmänna civilförvaltningens lönenämnd sett på förslaget innan det framlades; besparingssakkunniga lämnade frågan orörd både i fjol och förfjol och ha icke heller haft densamma under överbägande i år. Emellertid har allmänna civilförvaltningens lönenämnd fått förslaget till sig remitterat för utlåtande, och lönenämnden har icke kunnat tillstyrka ett förslag, som gick så långt som det, som Kungl. Maj:t framlagt. Lönenämnden, till vilken statsutskottet i viss del anslutit sig, har framlagt två alternativa förslag. Det ena var det, att man först skulle invänta en allmän utredning om, hur registratorsbefattningarna skulle placeras i de centrala verken, där i förbigående sagt, de för närvarande äro inplacerade i alla möjliga grader från ganska lågt ned ända upp till dem, som ligga endast en lönegrad under de här ifrågavarande registratorbefattningarnas lönegrad, eller B 21. Lönenämnden har nämligen förmenat, att om man nu binder sig beträffande statsdepartementen vid en så pass låg lönegrad som den föreslagna, skulle man därmed också föregripa denna utredning, som den anser av behovet påkallad. Den andra utväg, som lönenämnden förslagit, i händelse

den förra ej skulle av regeringen accepteras, var den, att därest man ansåg denna fråga så brådskande, att den måste framläggas i år, man skulle placera dessa befattningshavare i lönegraden B 17, eftersom lönenämnden dock icke kunnat gå så långt ned som till B 15. Statsutskottet har, som sagt, ansett sig böra följa den första anvisningen av civilförvaltningens lönenämnd, att man borde invänta en allmän utredning om, hur man skall placera registratorsbefattningarna i de centrala verken.

Någon brådska med denna sak har icke synts statsutskottets majoritet vara för handen. Någon omedelbar lönebesparing kommer ej heller att i avsevärd mån åstadkommas med detta förslag. Det är visserligen sant, att i de två departement, där för närvarande dessa registratorsbefattningar äro vakanta, skulle man genast kunna skrida till denna nedsättning av lönegraden, men i alla övriga departement skulle vederbörande sättas på övergångsstat, tills deras pensionsålder inträdde eller av annan anledning avgång från tjänsten ägde rum. Således skulle hela besparingen begränsas till detta, helt siffermässigt, måste jag tillägga, ty jag har ju den uppfattningen, att man icke skulle vinna något alls i besparing, utan möjligen skulle det komma att bli dyrare, på grund av att man skulle behöva lägga över en del av de göromål, som registratorerna nu ha, på andra befattningshavare inom departementen. Men rent siffermässigt rör det sig om något mellan fem och sex tusen kronor för nästkommande budgetår. Jag anser icke den siffran så stor, att man icke först skulle kunna taga sig ytterligare en funderare på saken och icke binda sig vid en så pass låg lönegrad, som regeringen föreslagit, och därmed föregripa den allmänna utredningen. Man skulle ju därmed få fria händer i detta avseende och kunna bättre överblicka de nu mycket labila gränser, som, såsom jag nämnde, förefinnas mellan registratorerna inom de centrala verken.

Jag tror mig, herr greve och talman, med vad jag nu haft äran anföra, ha visat, att riksdagen gjorde klokt i att följa det förslag, som statsutskottets majoritet stannat för, vilket överensstämmer med det, som civilförvaltningens lönenämnd alternativt förordat, och jag yrkar därför bifall till detta utskottets förslag.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Då finansministern, på vars föredragning ärendet blivit inom regeringen behandlat, för närvarande är sysselsatt med att utveckla sina synpunkter i andra kammaren, ber jag att här få angiva något av vad som varit bestämmande för regeringen, när den följde finansministerns förslag om nedsättning av departementens registratorer från den 22:a till den 15:e lönegraden.

Den föregående ärade talaren tyckte själv inledningsvis, att det var en något ovanlig ställning, att statsutskottet förordar bibehållandet av tjänstemän i en högre lönegrad gentemot regeringen, och det får jag hålla med honom om, att det är en ovanlig situation. Jag har också, det måste jag säga, rätt svårt att kunna följa statsutskottets tankegång i denna punkt.

Herr Hallin yttrade i början av sitt anförande, att det icke skulle bli så stor besparing omedelbart. Beloppet begränsar sig till omkring 5,000 kronor. Ja, det är sant, men så måste bli fallet, när en lönereduktion inriktar sig på en ordinarie tjänstemannagrupp utan att lönereduktionen förbindes med ett helt nytt avlöningsreglemente, så att en överflyttning av hela gruppen kan ske på det nya avlöningsreglementet. Så snart det icke gäller en sådan löneförändring utan en sådan, som inriktar sig på och skall tillämpas på befattningshavarna, i den mån de avgå från befattningarna, är det klart, att ingen större omedelbar behållning kan komma till stånd. Men det bör väl icke utesluta, att man i alla fall vidtager den förändring, man finner skälig i övrigt. Den omständigheten att, som sagt, man ej kan få ut hela vinsten omedelbart — vilket förhållande

*Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.*
(Forts.)

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

sammanhänger, icke blott med detta förslag utan med alla liknande — kan i det avseendet icke, så vitt jag förstår, vara avgörande.

Herr Hallin anförde vidare, att man inom utskottet hade observerat, att denna fråga icke upptogs i sammanhang med fjolårets behandling av departementens organisation. Ja, om den saken kan sägas, att den organisationsförändringen ju egentligen ej avsåg att innebära en prövning av de ordinarie befattningshavarnas löneställning utan fastmer en prövning av ärendenas fördelning inom departementen, och särskilt tog den sikte på möjligheten att kunna åstadkomma en förbättrad regeringsrättsföredragning. Därav följde helt naturligt, att man i det sammanhanget ej ägnade särskild uppmärksamhet åt frågan om registratorernas ställning.

Emellertid anföres det nu — och det åberopas ju också av utskottet såsom ett huvudskäl mot det föreliggande förslaget — att lönenämnden tidigare förordat en prövning av registratorernas ställning icke blott i departementen utan jämväl i de centrala verken, och att denna prövning då borde ske i ett sammanhang. Man befarade, att om man nu beslutade på sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit, skulle det kunna innebära ett föregripande av prövningen utav de olika verksregistratorernas löneställning.

Jag måste säga, att när jag sökt bilda mig ett omdöme om saken, har jag kommit till ett rent motsatt resultat, det nämligen, att när det gäller att pröva de olika verksregistratorernas löneställning, kan det enbart vara en fördel, om man därvid kan utgå från en för departementsregistratorerna nyss förut prövad placering. Jag ber också få erinra därom, att den fortsatta granskningen i besparingsavseende utvecklats sig så, att man ej tagit upp en viss befattning och prövat dess löneplacering över hela linjen. Alldeles särskilt har man ej gjort det, då det gällt befattningshavare inom olika verk, som kunna ha en något skiljaktig ställning. Utan besparingsarbetet har utvecklats sig på det sätt, att man gått igenom verk för verk och prövat antalet befattningshavare och i sammanhang därmed gjort den reduktion och det besparingsförslag, som kunnat finnas skäligt och lämpligt. När den metoden för besparingsarbetets utförande för närvarande praktiseras, förefaller mig en rekommendation av ett annat förfaringssätt på denna punkt icke kunna tillmätas något större värde. Jag vill således göra gällande, att det för det fortsatta besparingsarbetet är till fördel, om man nu prövar och avgör dessa registratorers löneställning.

Vad beträffar de betänkligheter, som rests inom lönenämnden, kan jag förstå dem. Man befarar nämligen där, med de starka tjänstemannasympunkter, som där finnas, att en nedflyttning till B 15 av här ifrågavarande registratorer skulle kunna ofördelaktigt påverka den eventuella löneställningen för andra befattningshavargrupper. Jag måste dock säga, när jag sökt bilda mig ett omdöme om denna sak, att den befattningshavargrupp, som det här gäller, intager i det avseendet en sådan ställning, att den nämnda konsekvensen icke behöver befaras. Andra befattningshavares löneställning kommer, förefaller det mig, att prövas alldeles oberoende av, till vilket resultat man kommer på denna punkt.

Då det här förefaller klart, att — även om i något undantagsfall någon hittills, av registratorer utförd speciell uppgift skulle behöva överföras på andra departementstjänstemän — i övrigt denna lönenedsättning kan ske utan någon som helst olägenhet för statsverket, och då det arbete, som eljest föreligger, kan utföras av befattningshavare i den löneställning, som regeringen förordat, skulle det vara rätt så egendomligt, om riksdagen av de skäl, den föregående talaren anförde, icke skulle vara med om att vidtaga denna besparingsåtgärd. Jag hoppas också, att kammaren skall på denna punkt följa reservanternas och Kungl. Maj:t och således godtaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Fröken **Hesselgren**: Jag vill ej gå in på frågan, huruvida det är riktigt att fordra juridisk kompetens för dessa befattningshavare eller ej. När jag väckte en motion på denna punkt, var det under den förutsättningen, att man verkligen hade kommit till det resultatet, att för dessa befattningar ej skulle behövas juridisk kompetens, att det verkligen fanns fog för, att man här skulle kunna använda sig av andra kvalifikationer än vad som för närvarande är betingat för registratorstjänsterna. Men även om jag således förutsätter, att man kan bortse från den juridiska kompetensen, har jag i alla fall svårt att förstå, att man skall kunna taga ett så stort hopp, som man här gör i löneavseende, och nöja sig med en så pass låg lönegrad som den 15:e — det har också föreslagits den 14:e.

*Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.*
(Forts.)

Jag kan icke värja mig för den känslan, att Kungl. Maj:t har den uppfattningen, som man ofta hör i verken och i livet i allmänhet, att eftersom vi i alla tider ha lyckats få underbetald kvinnlig arbetskraft, vi också i framtiden kunna räkna med den. Det är ett faktum — och det har också dragits fram här — att en registratorstjänst i närvarande stund skötes av en befattningshavare i 11:e lönegraden. Varför skulle man då ej kunna få en i den 15:e? Jag förstår, att när man beslutar sig för en lönebesparing, man gärna tar fasta på en sådan sak och tänker: Vi ha förut fått denna arbetskraft för billigt pris; alltså kunna vi också för framtiden räkna med den. Det är på den punkten jag skulle vilja uttala en liten varning, därför att det är icke riktigt samma förhållande nu som förut. Kvinnorna ha förut varit absolut stängda från att kunna söka sig upp i högre befattningar. De kvinnor, som kommit in i statsförvaltningen och varit dugande, väl kvalificerade krafter, ha därför kunnat i ganska stor utsträckning användas i arbete, som legat över vad deras egna tjänster betingat. Vi veta ju, att de ha använts som vikarier på platser, till vilka de sedermera varit fullkomligt omöjligt för dem att kunna antagas. Det är detta faktum, som gör, att jag tror, att det är olämpligt, om man nu vill gå in för en omläggning av kvalifikationerna för dessa tjänster, att nöja sig med så låga kvalifikationer som den nu föreslagna lönegraden betingar. Jag tror, det vore bättre, om man ginge in för det förslag, som lönenämnden med ganska stor styrka föreslagit, nämligen att sätta befattningarna i B 17.

I propositionen, på sid. 5, uppräknas allt vad dessa registratorer ha att göra, och jag får verkligen säga, att man får ganska stor respekt för vad en registrator får lov att ha reda på. Det har sagts mig, att en sådan sak som laga kraftbevisen skall fordra en ganska redig hjärna. Det gäller att kunna hålla reda på huruvida ett besvärsmål gått från den ena rätten till den andra. Jag förstår, att mängden av er här skrattar, om inte i sitt skägg, så dock invärtes åt att jag svänger mig med termer, som jag icke i detalj förstår, men det tror jag icke är nödvändigt, att jag gör heller för att kunna förstå, att det här är fråga om ett arbete, som alldeles givet fordrar ganska höga kvalifikationer. Det skall vara duktigt folk, som skall göra det.

Nu har herr Pers sagt, att det ej är nödvändigt med de formella kvalifikationerna, och det tror jag också kan vara riktigt, men det är alldeles säkert nödvändigt med *goda* kvalifikationer, och att det skall vara duktigt folk, som skall sköta sådana här befattningar, tror jag är alldeles nödvändigt.

Vidare har man sagt, att det hela skulle kunna hjälpas upp genom att lämna över det ena eller andra arbetet till andra befattningshavare. Herr Hallin har redan framhållit risken av en sådan anordning och jag tror, att han har rätt, det finns givetvis en risk därvidlag. En registratorbefattnings styrka ligger väl just däri, att det är en person, som håller många trådar i sin hand och är en sorts faktotum, som har reda på allt och därför också representerar en viss kontinuitet i arbetet. Om man nu gör registratorbefattningen till en lågt avlönad befattning, riskerar man icke alls, att man ej får folk, som söker den.

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

Det är icke fråga därom. Man kanske får massor av sökande. Men finner man en verkligt dugande person är det klart, att frestelsen för denna person att söka andra befattningar blir betydligt större om befattningen står i en för dessa kvalifikationer låg lönegrad. Man har mindre utsikt att få behålla kvar en sådan person, och jag tror, att det för registratorsbefattningen är särskilt viktigt, att den besättes med folk som stanna och därmed representera en kontinuitet. Det är av denna anledning jag vågat väcka en motion med begäran, att dessa befattningshavare måtte placeras i lönegraden B 17.

Nu kan jag ju säga, att så som statsutskottet behandlat frågan, min motion till en viss grad åtminstone fallit framåt och att jag kunde låta mig därmed nöja. Utskottet föreslår nämligen, att man skall skjuta upp saken och underkasta den en allsidig utredning. Det förefaller mig, som om det häri skulle ligga en förhoppning, att när man gjort denna undersökning och tittat på allt inom de olika nämnderna, man skall stanna vid lönegraden B 17. Men jag måste å andra sidan säga, att det ligger ett visst fog i det, som framhölls av hans excellens statsministern, att det kanhända är klokt att göra en början nu med departementen, och då jag kan anse, att det ligger en viss sanning i detta, och för att känna mig på den säkra sidan, vill jag, herr talman, yrka bifall till min motion.

Herr Widell: Då jag för min del anslutit mig till statsutskottets majoritet, har det icke berott på, att jag skulle principiellt vara motståndare till Kungl. Maj:ts förslag. Det är jag icke; jag har den tron, att Kungl. Maj:ts förslag kan genomföras. Att jag nu ej har velat vara med om ett beslut i den riktningen vid denna riksdag beror på omständigheter, som jag nu skall be att få lägga fram.

Den första är, att man vid förra riksdagen hade att besluta en omfattande omorganisation och besparing i fråga om statsdepartementen, en indragning, som gick kanske till och med längre än som överhuvud var rimligt. Att nu återigen få ett förslag om sådana indragningar måste givetvis framkalla en viss undran och stor osäkerhet inom hela förvaltningen. Man utgick från, att vad som då beslutades skulle äga bestånd och att man icke redan följande riksdag skulle vilja ändra på detsamma. Nu har hans excellens statsministern förklarat, att förra riksdagen egentligen icke inlät sig på frågan om de ordinarie tjänstemännens placering i lönegrad. Jag undrar ändå, om det är alldeles riktigt, ty, om jag icke minnes orätt, var i alla fall frågan om placeringen av föredraganden i regeringsrätten föremål för mycket ingående debatter i statsutskottet och kamrarna, vari hans excellens statsministern också deltog. Jag tror således, man knappast kan anföra det skälet. Det är faktiskt en egendomlig och föga sympatisk åtgärd detta, att man nu återigen är färdig med ett förslag om ändring detta år.

Emellertid skulle detta nog för mig icke varit tillräckligt skäl att motsätta mig Kungl. Maj:ts förslag. Jag skulle nog i alla fall gått med därpå, om det ej varit andra omständigheter, som gjort, att jag anser, att ett uppskov är behövt. Lönenämnden har i sitt utlåtande påvisat, att det är önskligt, att frågan om registratorslönerna tages i ett sammanhang för hela statsförvaltningen. För min del måste jag anse, att det är synnerligen befogat. Det kan icke vara lämpligt att nu reglera i denna punkt endast för statsdepartementen, då ju registratorernas ställning är i stort sett, med vissa olikheter, densamma i de olika verken, som i departementen. Frågan bör därför enligt min mening också tagas upp i hela sitt sammanhang.

Det andra skälet, varför jag ej nu vill vara med om förslaget, är, att jag anser, att utredningen, även vad departementen beträffar, är så ofullständig, att det icke varit möjligt att nu taga ståndpunkt till densamma. Jag måste

ge Kungl. Maj:t fullkomligt rätt, då Kungl. Maj:t säger, att placeringen bör vara i lönegraden B 15 och icke i B 17, såsom lönenämnden föreslagit, detta under förutsättning, att man icke skall använda juridiskt bildade personer utan personer utan juridisk kvalifikation. Om man använder juridiskt utbildade personer, då är lönegraden B 17 enligt mitt förmenande för låg. Använder man ej juridiskt utbildade personer, anser jag lönegraden B 15 tillräcklig. Jag har också förklarat i statsutskottet, att jag i den punkten, om jag vore tvungen att nu votera mellan Kungl. Maj:ts förslag och fröken Hesselgrens motion, utan tvekan skulle ställa mig på Kungl. Maj:ts förslag. Men det är en sak, som är outredd här, och det är: I vad mån blir man tvungen att, i händelse man använder icke-juridiskt utbildade personer, överflytta på andra befattningshavare åligganden, som nu registratorerna ha att sköta? I vilken utsträckning kan detta bli nödvändigt? Däröfver finnes det ingen som helst utredning. Det antydes i propositionen, att det kan bli nödvändigt, men i vilken utsträckning det kan komma att ske, därom står det faktiskt ingenting. Den saken måste man dock ha klar för sig, innan man kan fatta någon ståndpunkt. Ty om det blir nödvändigt att i större utsträckning överflytta nuvarande registratorsåligganden på andra tjänstemän, är det mycket möjligt, att det icke blir någon besparing. Departementen ha efter fjolårets indragningar sannerligen icke något öfverflöd på befattningshavare, så att man utan vidare kan lägga på andra befattningshavare göromål, som registratorerna ha. Det kan hända, att på det sättet denna besparing, som man trott sig kunna uppnå, blir illusorisk.

Nu har lönenämnden sagt, och fröken Hesselgren har instämt däri: Vi skola bara flytta dem upp i B 17, ty då kunna de sköta alla göromål. Det måste jag inlägga min gensaga mot. Icke kan deras uppflyttande två lönegrader göra dem mera kompetenta. Kunna de sköta sina åligganden i lönegraden B 17, kunna de säkerligen även sköta dem i lönegraden B 15, ty det är icke lönegraden det kommer an på.

Emellertid när jag då skall öferväga min ståndpunkt, måste jag fråga: Dessa betänkligheter, som jag nu anført, äro de så stora, att de böra förhindra ett beslut nu, om det beslutet medför en större besparing? Då måste jag fråga mig: Vilken besparing medför ett beslut nu? Det har anført i propositionen, att två registratorstjänster äro lediga. Det är i försvars- och finansdepartementen, där det skulle vara möjligt att omedelbart åstadkomma besparing genom att sänka befattningshavarna från lönegraden B 22 till B 15. Vad nu till en början finansdepartementet beträffar, så kan man säga, att någon sådan besparing i verkligheten ej sker, därför att för närvarande är en befattningshavare i lönegraden B 11 förordnad att uppehålla registratorstjänsten. Hon får naturligtvis vikariatsarvode, men knappast kommer man därigenom upp till lönegraden B 15. Genom att nu vare sig hon eller någon annan blir utnämnd till tjänsten i lönegraden B 15, åstadkommes således icke någon besparing.

Nu kan man invända här, att det nuvarande tillståndet icke kan få fortfara, vi kunna icke uppehålla tjänsten på förordnande år efter år, och det är jag den förste att erkänna. Men jag har icke tänkt mig, att det skulle gå för sig år efter år, utan jag föreställer mig, att denna utredning om registratorerna är så pass begränsad, att det icke bör taga alltför lång tid, innan den är färdig.

Vad finansdepartementet beträffar, kan jag därför icke finna, att någon som helst besparing kan åstadkommas genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Återstår således försvarsdepartementet. Där har den hittillsvarande registrator tagit avsked. Hans tjänst upprätthålles, såvitt jag vet, av en kansli-sekreterare för närvarande. Där skulle således en besparing verkligen kunna

*Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.*

(Forts.)

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

åstadkommas, men enligt mitt förmenande är man här inne på en fullkomligt felaktig väg. Jag tror icke, att det är riktigt att i försvarsdepartementet som registrator tillsätta en befattningshavare i lönegraden B 15 eller lönegraden B 17. Jag tror, att bägge utvägarna äro synnerligen olämpliga, vad försvarsdepartementet beträffar. Registratorn i försvarsdepartementet har att bland annat vårda en massa hemliga, synnerligen maktpåliggande handlingar. Det är därmed givet, att man då måste ställa höga krav på denna befattningshavares kvalifikationer, och jag vill ifrågasätta, om icke nu gällande bestämmelser angående värden av hemliga handlingar, en sak, som jag här icke är berättigad att gå in på, faktiskt lägga hinder i vägen mot att registratorn i försvarsdepartementet skulle placeras i lönegraden B 15 eller B 17.

Är då detta behöfligt för att åstadkomma besparing? Enligt mitt förmenande är det icke fallet. Det finns en helt annan utväg, som enligt min mening ligger snubblande nära till hands, och det är att välja samma lösning av frågan som i lantförsvarets kommandoexpedition, nämligen att man som registrator anställer en pensionerad officer. Han har fullständig kännedom om de ärenden, som förekomma i försvarsdepartementet. Han har under hela sitt liv sysslat med dessa göromål. Det är icke fråga om annat, än att en pensionerad officer vore synnerligen lämplig såsom registrator i detta departement och vad beträffar värden av hemliga handlingar, finns det icke några betänkligheter emot att anförtro den åt en officer, låt vara en pensionerad. Då blir frågan: hur ställer sig detta finansiellt? Jo, mina herrar, om man placeerar en pensionerad officer på denna post, får han enligt gällande bestämmelser ett arvode utöver pensionen av 3,180 kronor, vilket medför, att man i så fall sparar ett par tusen kronor mer enligt detta än enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Om nu Kungl. Maj:ts förslag bifalles, är det möjligt, att ett sådant beslut skulle kunna anses utgöra ett hinder för statsutskottet vid behandlingen av fjärde huvudtiteln att, därest utskottet skulle finna det lämpligt, varom jag icke vet något, framlägga förslag till en reglering på detta sätt. Då så är fallet föreligger däri också ett skäl att ställa sig på uppskovslinjen. Då vidare, enligt vad jag tror mig ha visat, icke någon besparing kan åstadkommas på nästa års stat genom att Kungl. Maj:ts förslag nu bifalles och då, slutligen, en utredning är önskvärd och behöflig, därför att saken icke nu kan fullständigt överblickas, ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Herr Widell yttrade, att den reglering av förhållandena vid departementen, som föregående år företogs, gick så långt, att han, efter vad det lät på honom, i någon mån kände ånger över, att han vid det tillfället var med om det beslut, som då fattades. Jag kan icke alls se, att frågan, huruvida ett tillräckligt antal befattningar i andra löneställningar och med andra uppgifter bibehållas, i någon mån behöver påverka den fråga, som det här gäller att lösa.

Emot min erinran om, att det då icke gällde att pröva de ordinarie befattningshavarnas placering i lönegrader, påpekade herr Widell, att detta dock skett beträffande föredragandena i regeringsrätten. Ja, i den punkten skedde en prövning, emedan uppgifterna i det fallet lades helt annorlunda än tidigare genom att man sammanförde regeringsrättsföredragningen till en för vissa befattningshavare ständigt föreliggande uppgift och genom att det tillika uttryckligen förklarades, att man ställde högre personliga kompetenskrav på innehavarna av denna befattning och att man därför behövde, på grund av att själva uppgiften förändrades, också på den punkten förändra löneställningen. Men detta utgör icke något som helst skäl för herr Widells erinran emot mig.

Mitt motiv nu kvarstår, såvitt jag förstår, fullständigt orubbat. Beträffande de befattningshavaregrupper för vilka vid det tillfället ingen förändring av uppgifterna skedde, ingick man icke i den prövning, som nu föreligger rörande registratorerna.

Herr Widell sade ett par gånger i sitt anförande, att han ansåg det vara synnerligen befogat, att frågan om registratorernas löneställning såväl i departementen som i de olika verken toges upp i ett sammanhang. Jag måste emot denna hans övertygelse ställa en annan, nämligen den, att frågans fortsatta handläggning — med det sätt varpå besparingsarbetet nu bedrivs — har fördel av att man nu specialiserar sig på departementen och därefter på de olika verken. Ty herr Widell vet, likaväl som jag att ifrågavarande registratorsarbete i ämbetsverken utföres av befattningshavare, som återfinnas i lönegrader ända upp ifrån den 22:a och ned till den 5:e lönegraden och att således därstädes förhållandena växla rätt väsentligt.

Herr Widell anförde vidare såsom ett skäl, att utredningen var bristfällig på en punkt, nämligen i fråga om huruvida det skulle vara erforderligt att i något fall överföra vissa arbetsuppgifter ifrån registratorerna till andra tjänstemän. Denna utredning, herr Widell, har verkställts genom den bästa utredningsmetod, som kan finnas, nämligen genom experiment. I dylik befattning har nämligen i år en kvinnlig befattningshavare, som står placerad som ordinarie i en lägre lönegrad, vikarierat i ett av våra mest arbetsamma departement. Och det har därvid visat sig att någon överföring av uppgifter till annan tjänsteman i det fallet icke behövt ske. Vid tidigare vikariat av befattningshavare i samma löneläge har man kommit till samma erfarenhet. Om sålunda i något fall dylikt överförande måste ske, varom jag icke vill absolut uttala mig, så måste, då experimentet utfallit på detta sätt i ett par av de mest fordrande departementen, man kunna förutsätta, att denna överföring blir så obetydlig, därest den i något fall blir erforderlig, att den icke nu behöver inverka på bedömandet av frågan. De befattningshavare, som i dessa undantagsfall skulle behöva mottaga någon extra arbetsuppgift, behöva icke förväntas bli besvärade därav i sin ämbetsuppgift i övrigt. Jag vill därför göra gällande, att en utredning föreligger som åtminstone i detta fall är den bästa möjliga.

Så kommer jag till försvarsdepartementet. Efter att först ha uttalat sitt tvivel om huruvida exempelvis en kvinnlig befattningshavare skulle kunna sköta en registratorsbefattning i sistnämnda departement med hänsyn till de hemliga handlingarnas förvarande — en sak, som jag icke vill ta på allvar — pekade emellertid herr Widell på, att man i intet annat departement torde ha sådan möjlighet att välja mellan lämpliga sökande till denna befattning som just i försvarsdepartementet. Jag tror att han har rätt däri. Där mötte förvisso uppsjö på lämpliga sökande till befattningen, även om man placerade befattningen i den ifrågasatta 15:e lönegraden. Många dylika kompetenta sökande skulle icke känna sig förhindrade att söka befattningen i fråga, emedan den på sätt herr Widell antydde kunde vara förbunden med möjlighet att erhålla annan inkomst. Vill man sålunda avvika ifrån den allmänna regeln vid besättandet av registratorsbefattningen i detta departement, har man här synnerligen goda möjligheter till detta.

Slutligen vill jag säga till fröken Hesselgren, vars inlägg jag mycket väl förstår, att jag undrar, om icke fröken Hesselgren kämpar på en linje, där fördelarna, som hon vill vinna åt de framtida befattningshavarna, äro av mera formell än reell art. Jag tror, att ju mera fröken Hesselgren höjer ifrågavarande befattningshavares löneställning ju mindre blir utsikten för även verkligt dugliga, kompetenta kvinnliga arbetskrafter att i konkurrens med manliga befattningshavare få befattningarna i fråga. Därför komma de, realiter sett,

Ang. löneställningen för statsdepartementens registratorer.

(Forts.)

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.

(Forts.)

i längden icke att ha någon fördel av, om riksdagen nu skulle gå på fröken Hesselgrens linje. Men för övrigt bör väl det avgörande i denna punkt vara, huruvida man kan få verkligt kompetenta och dugande befattningshavare med den av regeringen ifrågasatta löneställningen. Då jag har den uppfattningen, att man kan få detta, tycker jag icke man har anledning att gå högre på löneskalan än förhållandena påkalla.

Jag tillåter mig att alltjämt hysa den förhoppningen, att den reservation, som uppbäres av flertalet reservanter, nämligen den av herrar Lindblad och Pers m. fl. avgivna reservationen, skall vinna kammarens bifall.

Fröken Hesselgren: Jag har blivit förekommen av herr statsministern i fråga om vad jag tänkte säga angående registratorsbefattningen i försvarsdepartementet. Jag skulle bara vilja tillägga det, att denna registratorsbefattning hittills i ganska stor utsträckning skötts av kvinnor och jag tror icke, att de hemliga handlingarna av denna anledning råkat i större fara än förut. Jag protesterar emellertid bestämt emot påståendet, att det skulle innebära någon större risk för de hemliga handlingarnas vård, att registratorsbefattningen innehades av en kvinna än av en man. Tidningarna skulle nog icke ha så mycket material, om det icke funnes liknande egenskaper hos de manliga befattningshavarna som hos de kvinnliga, men det är en sak, som ligger alldeles vid sidan om förevarande fråga.

Herr statsministern har redan framhållit, att det faktum, att man hade en lägre avlöning för denna befattning vid försvarsdepartementet, naturligtvis icke skulle hindra officerare från att taga denna befattning. Jag begärde huvudsakligast ordet för att säga, att efter det inlägg, som herr Widell gjorde, vari han mycket bestämt påpekade, att också han, ehuru han nu går på statsutskottets linje, vidhåller sin ståndpunkt i fråga om den femtonde lönegraden i detta fall. Känner jag mig ännu mer uppmanad att åtminstone försöka yrka på bifall till min motion, vilken innebär detsamma som herr Rydén reservation.

Herr Widell sade, att man inte skulle strida om några lönegrader, ty kompetensen sitter inte i om man kan räkna med femtonde lönegraden eller sjuttonde lönegraden, ett par lönegrader betydde härvidlag ingenting. Det är nog så, men detta lönegradssystem börjar tvinga just den synpunkten på oss kvinnor, och jag undrar hur det är när det gäller generaldirektörer och byråchefer, om de inte likaväl kämpa om lönegrader som andra. Det har blivit så nu, att vi alla äro inrutade i lönegrader och att det är både en ekonomisk och en prestige-fråga att stå i hög lönegrad. Av denna anledning tror jag, att om man nu skall gå in för denna reform, är det riktigt och rätt att icke draga ned denna befattning i för låg lönegrad.

Herr statsministern sade, att vi i alla fall lätt kunna få folk för den föreslagna lönen. Ja, det tror jag också, ty förhållandena äro för närvarande sådana, att så många kvinnor gått och väntat på att få komma in i andra befattningar, att det visst finns utsikt att få folk för låg lön, eftersom man är rädd för att fränsäga sig en möjlighet, även om denna möjlighet är mycket liten. Jag vill emellertid understryka, att jag icke tycker, att det är riktigt rätt, att man alltjämt skall tro, att man har denna möjlighet att kunna få den bättre kvalificerade kvinnliga arbetskraften för lägre avlöning. Jag är icke alls rädd för, att man skulle utestänga kvinnorna, ifall man satte denna befattning i sjuttonde lönegraden, ty vad tjänar det till, att man får in sådana, som icke passa för platsen. Fordrar man att få den rätta personen för platsen, kunna kvinnorna taga upp striden med manliga kamrater, även om befattningen sättes i sjuttonde lönegraden.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till herr Rydén reservation.

Herr Björck: Herr talman! Jag kan i åtskilliga punkter instämma i vad som sagts av herrar Widell och Hallin, men i ett par avseenden skulle jag vilja komplettera deras framställning. Särskilt då jag hörde herr statsministern betygsätta sin finansministers utredning så högt, att utredningen skulle vara den bästa möjliga får jag säga, att jag på den punkten ställer mig minst sagt tvivlande. Om herrarna gå till utredningen i denna fråga i statsverkspropositionen, finna ni där såsom grundval för denna reform en anonym promemoria, som utarbetats inom finansdepartementet.

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

I denna anonyma promemoria talas det om att vissa göromål, som registratorerna nu ha sig ålagda, måhända behöva överflyttas till andra befattningar. Detta skulle gälla beträffande en grupp av göromål. Beträffande en annan grupp, och det är en stor och viktig del av registratorernas göromål, står det i denna promemoria av okänd hand, att det skulle bli »erforderligt, att en närmare tillsyn över handhavandet av de ekonomiska frågorna utövades av någon högre tjänsteman i departementet». Det är alltså fullständigt klart för promemorians författare, att en avsevärd del av registratorns göromål måste överflyttas, om man skall gå in för denna reform. Såsom en tredje grupp kommer slutligen en viss grupp av ärenden, som också måste överflyttas.

Denna promemoria har sedermera underställts lönenämnden och man har där hyst den uppfattningen, att det icke var någon särskild brådska med denna reform, utan att den mycket väl kunde anstå. När den detta oaktat forceras fram väntade man sig naturligtvis, att från herr finansministerns sida skulle tagas bestämd ståndpunkt till frågan om överflyttningen av vissa göromål till andra befattningshavare. På denna punkt söker man förgäves efter någon som helst utredning. Det enda man påträffar, om man uppmärksamt läser statsverkspropositionen, är det, att herr finansministern först och främst konstaterar, att göromålen »synas mig» — »i det stora hela» etc. Det göres sålunda icke ett försök att vederlägga denna promemorias mycket kategoriska förklaring i motsatt riktning.

Vidare säger herr finansministern: »Tillräckliga skäl» — — — »synas mig dock icke föreliggande» för ett uppskov. Återigen bara detta »synas», och på detta kräver man, att riksdagen skall gå att besluta. Då det slutligen gäller lönegradsplaceringen, har herr statsrådet »kommit till den övertygelsen, att en placering i lönegraden B. 15 är tillräcklig för tillgodoseende av detta syfte». Nå, det är alltså dessa subjektiva intryck, på vilka man skall handla, det är hela utredningen.

Nu sade herr statsministern i sitt anförande här, att man gått experimentens väg. Det hade emellertid varit önskvärt, att en redogörelse för dessa experiment influtit i den utredning, på grund av vilken man har att besluta, men man söker förgäves efter en redogörelse för dessa experiments resultat. Såsom naturvetenskapsman måste jag också säga, att det ju kan tänkas, att ett enda experiment icke ger ett fullt entydigt resultat. Det är ju möjligt, att de arbetskrafter man i detta fall haft till sitt förfogande och valt såsom försöksobjekt varit av den beskaffenheten, att man icke på grund av det utförda experimentet kan våga draga generella slutsatser. Jag förmenar således, att utredningen är ofullständig, och det tror jag icke, att man kan komma ifrån. Även lönenämnden har tydligen haft en känsla av detta, eftersom från dess sida uppenbarligen påkallats ett anstånd med avgörandet.

Det yttrades vidare från herr statsministerns sida, att det var så viktigt, med hänsyn till det fortsatta besparingsarbetet, att frågan om departementsregistratorernas löneplacering nu slutligt avgjordes. Icke heller det yttrandet tror jag att man får utan vidare godtaga, ty det är väl till en början uppenbart, att förhållandena vid de olika departementen kunna vara ganska skiljaktiga. Herr Widell har redan, tycker jag, ganska påtagligt uppvisat detta.

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.
(Forts.)

Likaledes är det väl uppenbart att förhållandena i de centrala verken inbördes kunna vara mycket växlande. Det finns stora och små verk; det finnes sådana verk, där registratorerna kunna ha ett mycket stort redogöraransvar, och sådana, där de praktiskt taget äro utan redogöraransvar. En jämförelse mellan dessa centrala verk och departementen kan således utfalla i olika riktning för de olika verkens vidkommande. Jag anser det icke vara utan vidare klart, att de centrala verkens registratorer och redogörare, om denna syssla är kombinerad, nödvändigtvis behöva komma i lägre löneställning än den i departementen för liknande befattning gällande. Härvidlag är det uppenbarligen så många faktorer, som måste tagas i betraktande, att man har all anledning att se dessa olika lönespörsmål i det större sammanhang, som av lönenämnden med styrka urgerats. Under sådana förhållanden handlar man för visso klokt, om man kräver ett anstånd och en prövning i ett sammanhang.

Regeringen har i själva verket icke varit alldeles främmande för en liknande tankegång beträffande en annan huvudtitel, ty om man läser den nionde huvudtiteln, finner man, att det där är fråga om en sådan redogörare, som ifrågasatts till placering i viss lönegrad. Förslaget härom har emellertid i detta fall av regeringen avböjts under förklaring att saken mycket väl kunde anstå.

Jag tror därför att då utav de åtta tjänstemän, som det här gäller, endast två omedelbart skulle beröras av reformen, man ifrån statsfinansiella och besparingssynpunkter icke har någon som helst anledning att förhastas sig, och detta så mycket mindre, som ju från herr Widells sida redan uppvisats, att de största sparsamhetsivrarna återfinnas bland dem, som dikterat utskottets förslag. Även om vi tänka oss att det blir ett uppskov på ett år, blir det i alla fall en besparing under nästa budgetår. Genom ett uppskov skulle man få hela saken fullt utredd och kunna få tillgång till en redogörelse för utgången av de experiment, på vilka herr statsministern i sitt anförande syftade.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Den uppmärksamme läsaren av riksdagstrycket har säkerligen observerat, att jag icke deltagit i handläggningen av detta ärende i statsutskottet. Jag var nämligen förhindrad därtill på grund av andra göromål. Jag har emellertid nu begärt ordet för att deklarerera min ståndpunkt i frågan. I det avseendet vill jag säga, att jag, för den händelse jag deltagit i ärendets handläggning inom utskottet, i denna punkt skulle ha ställt mig på den ståndpunkt, som intages av reservanterna herrar Lindblad m. fl.

Det förefaller mig, som om dessa farhågor, som här uttalats mot att nu fatta ett beslut, vilket ändå till sin innebörd utgör en besparing av statsmedel, äro betydligt överdrivna. Men hänsyn till den erfarenhet på detta område, som åtskilliga av de personer, som nu sitta i Kungl. Maj:ts regering, hava förvärvat, bör man kunna lita på att vad Kungl. Maj:t föreslagit icke medför några vådor och som tillika är en åtgärd, som innebär en besparing. Jag kan icke finna, att det kan vara till fördel för saken, att man, därest man beträffande ett mindre område är övertygad om att man kan taga ett sådant steg, uraktlåter att göra detta, därför att man vill ha frågan prövad i ett större sammanhang, ty då blir den givetvis mer komplicerad.

Det är ju ett gammalt demokratiskt krav, som jag åtminstone kunnat iakttaga här i riksdagen, att det bör göras ansträngningar för att se till att icke på något område överkvalificerad arbetskraft användes. Även i statsförvaltningen strävar man efter att komma till samma praktiska åtgärder, som den enskilde affärsmannen och industriidkaren vidtager för att på varje plats skaffa den arbetskraft, som är erforderlig för att på ett tillfredsställande sätt utföra arbetet. Särskilt beträffande postverket ha ju betydande ansträngningar i det

avseendet gjorts och även på andra områden hava åtgärder vidtagits från riksdagens sida för att få erforderlig men icke överkvalificerad arbetskraft på respektive platser. Detta är ett liknande område. Den nuvarande statsministern, som är en gammal och erfaren lönerегlerare, har haft rikligare tillfällen än de allra flesta här i kammaren att studera hithörande spörsmål, och han har på ett flertal områden i detta avseende medverkat till förändringar. Ett av statsråden har såsom statssekreterare under en längre tid varit i tillfälle att följa med det arbete, som dessa registratorer ha att utföra. Finns det då någon anledning för riksdagsmännen i allmänhet att försöka hindra denna lilla besparing, som här kan ske? För min del kan jag icke finna, att tillräckliga skäl därför föreligga, varför jag kommer att biträda Kungl. Maj:ts förslag och för den skull yrkar bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Ang. löneställningen för statsdepartementens registratorer.
(Forts.)

Häri instämde herr *Luterkort*.

Herr **andre vice talmannen**: I egenskap av en av 1926 års besparingskommittés medlemmar ber jag endast att i all blygsamhet få betyga riktigheten av den utav herr statsministern uttalade meningen, att det för det fortsatta besparingsarbetet vore i hög grad önskvärt, om riksdagen redan nu ville och kunde fatta beslut i denna sak beträffande registratorerna i departementen. Vad särskilt den nu ifrågavarande registratorn beträffar, synes det mig alldeles uppenbart att femtonde lönegraden väl förslår för denna befattning. Jag vill tillägga, att när civilförvaltningens lönenämnd förordade den sjuttonde lönegraden, skulle detta gälla såsom maximum för en sådan befattning, där registratorsgöromålen voro förenade med ett stort och verkligt betydande redogörarskap, men att eljest den sjuttonde lönegraden icke borde förekomma. Då det gäller handelsdepartementet, kan hos mig icke råda någon som helst tvekan om, att icke lönegraden B. 15 är tillräcklig.

Jag ber att få tillstyrka bifall till herr Lindblads m. fl. reservation.

Herr **Hallin**: Herr talman! Det har varit mycket tunga vikter, som kastats in i diskussionen här för att stödja den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen. Hans excellens herr statsministern har två gånger gått i elden och statsutskottets ärade ordförande har även varit uppe, ehuru han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet. Nu senast har även kammarens andre vice talman yttrat sig till förmån för denna reservation. Jag skall i alla fall be att få bemöta ett par saker av vad som här yttrats.

Herr Kvarnzelius sade, att han, om han varit närvarande vid det statsutskottssammanträde, då frågan avgjordes i utskottet, skulle utan tvekan hava ställt sig på den linje, som de ifrågavarande reservanterna gått på. Ja, jag tvivlar icke alls på den saken, men å andra sidan får jag säga, att det ju är litet vanskligt att avge en sådan förklaring, när man icke varit med i utskottet och där åhört den diskussion, som förevarit. Det skulle väl ändå kunna hända, att det där hade förekommit något, som åtminstone skulle ha kunnat göra även statsutskottets ordförande något tveksam, då det för honom gällt att fatta ställning till frågan.

Herr Kvarnzelius sade också, att det var en allmän strävan inom statsförvaltningen att få bort den överkvalificerade arbetskraften och att man skulle inrikta sig på detta. Ingen har ju motsagt detta under debatten här, utan alla ha ju tvärtom varit ense om, att det är befogat, att en nedskärning på detta område äger rum. Man har emellertid inte varit färdig med att redan nu taga ställning till denna fråga, utan man har velat se tiden an litet och

*Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.*

(Forts.)

invänta den allmänna utredning om förhållandena i de centrala verken, vilken givetvis i viss mån måste påverka denna sak.

Hans excellens herr statsministern sade, att det är mycket sant, att man blott vinner en ringa besparing genast, och herr Widell har redan visat, att det nu genast i grund och botten icke blir någon besparing alls. I det avseendet menade hans excellens herr statsministern, att detta, att man icke vinner mera på en gång, beror på det sätt, på vilket denna sak måste genomföras, och även det är ju riktigt. Om man emellertid tager i betraktande, att det kommer att dröja icke mindre än bortåt 30 år, innan den nu äldste registratorn på ordinarie befattning kommer att avgå från sin befattning och man sålunda först vid den tiden kommer att helt få skörda frukterna av denna reform, frågar man sig verkligen, om det kan vara så förfärligt bråttom härmed ur besparings-synpunkt, menar jag, att man icke skulle kunna invänta denna utredning, som utskottsmajoriteten åstundar. Jag får verkligen instämma i den fråga, som herr Björek nyss framställde: Kan man verkligen anse, att man vunnit tillräcklig erfarenhet endast av det experiment, som anställts i finansdepartementet? Det föreföll, när hans excellens herr statsministern nyss talade om förhållandena i försvarsdepartementet, där det fanns så många kompetenta sökande, som om det varit möjligt att där fortsätta med experimentet, men såvitt jag vet har man ändå icke gjort det utan i detta departement förordnat en person i kanslisekreterares grad på denna post.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Kvarnzelius**: Ja, herr greve och talman, naturligtvis är det alldeles riktigt, som herr Hallin säger, att man i allmänhet gör klokt i att icke bestämma sig på förhand, när man har tillfälle att därförinnan få delta i överläggning angående ett ärende, men i detta fall var jag icke alldeles oförberedd även före utskottets sammanträde. Jag har ju dels haft Kungl. Maj:ts proposition i ärendet till förfogande, dels utskottets förslagstryck, och därför kunde jag med tämligen stor säkerhet ha min ståndpunkt fixerad i denna, icke allt för stora fråga, utan att avvakta vad som kunde framgå ur en diskussion inom utskottet. Jag kan ju tillägga, att, sedan jag åhört diskussionen här i dag, har jag icke haft någon anledning att ändra den mening, som jag redan förut haft.

Herr **Hederstierna**: Jag har inte något hopp om att kunna omvända statsutskottets ordförande, så mycket mindre som jag inte har erfarenhet av hur registratorerna för närvarande sköta sig. Jag har däremot en mycket livlig erfarenhet av hur det var på den tid jag tillhörde regeringen, då man uppe i departementen alltid hade ett stöd i det arbete, som utfördes av de dåvarande registratorerna. Dessa gamla registratorer, som sutto på sina platser under hela sitt ämbetsmannaliv, hade reda på allt, som hänt i departementet, hade reda på alla de gamla prejudikaten och antecknade genast på akterna, var man kunde få tag i likartade fall. Det var alldeles givet ett stöd för alla föredragande. Har det nu gått så långt eller är det meningen, att det skall gå så långt, att dessa registratorer till följd av dåliga löneförhållanden icke stanna på sina platser utan söka sig åt något annat håll, så har Kungl. Maj:t och riksdagen gjort departementsarbetet en stor otjänst. Består icke det förhållande jag nyss berört, så borde man försöka få det återinfört, ty det innebar alldeles givet en lättnad i arbetet, och de tjänstemän, som fingo överta de påtecknade akterna, kunde ägna sig åt viktigare värv, medan, om herrarna få sin vilja fram, det blir dessa tjänstemän, kansliråd och kanslisekreterare själva, som få göra ett arbete, som i forna tider registratorerna med synnerligen stor skicklighet och erfarenhet utförde.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Schlyter**: Herr talman, jag har gått till kammarens överläggningar i dag utan någon förutfattad mening om hur jag skulle komma att rösta, och jag har därför försökt tillgodogöra mig diskussionen här i kammaren. Jag har varit ytterligt tveksam i valet mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag, men diskussionen har hävt min tvekan.

Det, som gjort mig mest obenägen mot ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, har varit, att detta förslag ju rätteligen borde ha väckts förra året. Jag måste i det avseendet giva herr Hallin rätt, att anledning hade förelegat för den förra regeringen att överväga denna fråga och framlägga ett förslag, ifall den hade haft samma uppfattning som den nu sittande regeringen.

En annan punkt, som har gjort mig tveksam, är den, att åtskilliga av dem, som aspirera på att bli registratorer, exempelvis bland andre kanslisekreterarna, ha en särskild fallenhet för den sysslan, under det att de måhända eljest icke lämpa sig för befordran inom kansliet. Det är då alldeles givet ur befordrings-synpunkt inom kansliet en fördel, att dessa för registratorssysslan fullt kvalificerade personer kunna placeras på en sådan post, och det kan måhända komma att inträffa vissa svårigheter i framtiden, om denna befordringsmöjlighet försvinner.

Däremot kan jag inte vitsorda riktigheten av den siste ärade talarens syn på denna fråga. Rent principiellt måste jag instämma i vad herr Pers sade i början av debatten, att man lättare kan få goda arbetskrafter för en sådan uppgift som registratorernas, genom att dit locka de dugligaste personerna med mindre, formella meriter än genom att på dessa platser placera folk, som en gång i tiden avlagt en juridisk examen men som kanske inte lämpa sig för annat än detta.

Jag har därför, trots min tveksamhet på de punkter jag nyss nämnt, dock kommit till samma slutsats som herr Kvarnzelius, nämligen att riksdagen bör ge vitsord åt Kungl. Maj:t i en fråga, där det rör sig om Kungl. Maj:ts eget kansli. Jag yrkar alltså bifall till Kungl. Maj:ts förslag trots de sympatier, som jag hyst för fröken Hesselgrens.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i herr A. C. Lindblads m. fl. vid punkten avgivna reservation; samt 3:o att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr K. V. Rydén och herr A. Å:son Törnkvist i Karlskrona vid punkten anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *andre vice talmannen* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel unlästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. löne-
ställningen
för statsde-
partementens
registratorer.

(Forts.)

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Luterkort* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 55.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. fyrbe-
lystning i far-
leden Tenhol-
men—Sten-
skär m. m.

Punkten 10.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels till säkerhetsanstalter för sjöfarten å riksstaten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 316,800 kronor,

dels medgiva, att av det överskott å sammanlagt 125,317 kronor 99 öre, som efter arbetenas avslutande visat sig hava uppstått å olika under tiden från och med år 1914 till och med budgetåret 1925—1926 till säkerhetsanstalter för sjöfarten anvisade anslagsposter, finge för anordnande av dylika säkerhetsanstalter, i enlighet med vad av departementschefen förordats, tagas i anspråk ett belopp av 100,000 kronor,

dels ock medgiva, att av nyssnämnda överskott finge till täckande av å en dylik anslagspost uppkommen brist tagas i anspråk ett belopp av 4,991 kronor 55 öre.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *I. Hj. E. Pauli* väckt motion, nr 101, däri hemställts, att riksdagen måtte för anordnande av fyrbelysning i farleden Tenholmen—Stenskar vid Hermansö samt uppsättande av en fyr å Oxskar i bohuslänska skärgården för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 42,500 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herr *O. W. Lövgren* i Nyborg väckt motion, nr 215, däri hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett extra anslag å 35,000 kronor för budgetåret 1927—1928 till förbättring av hamnen vid Malörens lotsplats i Bottenviken.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I) att riksdagen måtte

a) till säkerhetsanstalter för sjöfarten å riksstaten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 316,800 kronor,

b) medgiva, att av det överskott å sammanlagt 125,317 kronor 99 öre, som efter arbetenas avslutande visat sig hava uppstått å olika under tiden från och med år 1914 till och med budgetåret 1925—1926 till säkerhetsanstalter för

sjöfarten anvisade anslagsposter, finge för anordnande av dylika säkerhetsanstalter, i enlighet med vad av chefen för handelsdepartementet i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 4 januari 1927 förordats, tagas i anspråk ett belopp av 100,000 kronor,

c) medgiva, att av nyssnämnda överskott finge till täckande av å en dylik anslagspost uppkommen brist tagas i anspråk ett belopp av 4,991 kronor 55 öre;

II) att herr Paulis berörda motion, I: 101, icke måtte vinna riksdagens bifall; samt

III) att herr Lövgrens i Nyborg motion, II: 215, ej heller måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Pauli**: Herr talman! Då jag tillåter mig att på denna punkt yttra några ord till kammarens protokoll, sker detta inte för att yrka bifall till den av mig väckta motionen. Det vore först och främst tämligen lönlöst att göra något sådant, då man har emot sig ett enhälligt statsutskott, och jag vill så mycket mindre polemisera mot utskottet, som jag anser mig i viss mån ha anledning till tacksamhet och erkänsla för vad utskottet i alla fall på denna punkt har yttrat. Jag skulle naturligtvis helst ha sett, att utskottet sett sig i stånd att åtminstone till någon del tillmötesgå den begäran om anslag, som i motionen har framställts. Det är nämligen så, att den kuststräcka, det här är fråga om, sedan många år tillbaka har varit i ovanlig grad vanlottad i fråga om fyrbelysning och säkerhetsanordningar. Man kan här med skäl tala om ett mörkt område, som sticker av mot de eljest på ett mera tillfredsställande sätt belysta delarna av vår västkust. Statistiken visar, att detta förhållande i sina verkningar blir synnerligen ödesdigert. Man har i Käringsöns distrikt konstaterat ett betydligt större antal förlisningar och sådana fall, där fartyg blivit fullständigt vrak, än både norr och söder därom. Siffran kan rent av uppskattas till det dubbla mot genomsnittet längs den övriga kusten. Befolkningen har därför också sedan många år gjort upprepade framställningar om, att något skulle göras, och jag skulle här kunna för kammaren framvisa en hel rad opinionsyttringar från möten av fiskare, segelfartygsföreningar och befolkningen i övrigt därborta på skärgårdsöarna, uttalanden, som gjorts med anledning av motionen och som visa, att det här är fråga om ett verkligt kännbart behov.

Nu är det naturligtvis inte så, att lotsstyrelsen har sina ögon tillslutna för detta behov; tvärtom behjärtar den i hög grad detsamma, och vid de samtal, jag haft med generallotsdirektören, har han visat sig synnerligen förstående och tillmötesgående. Men det finns ju så mycket annat på lotsstyrelsens önskelista, och förhållandena ha vållat, att detta krav inte kommit bland de främsta. Även statsutskottet har redan för två år sedan visat, att det behjärtat kravet. Med anledning av en motion, som då väcktes av herr Karl Andreas Andersson, uttalade sig statsutskottet den gången för att något borde göras från regeringens sida under de närmaste åren. Även i år kan jag konstatera, att statsutskottet visat stort intresse. Jag vet efter den behandling av motionen, som jag bevittnat i statsutskottet, att det enda skäl, utskottet haft att avstyrka densamma, har varit utskottets önskan, att framställningar av denna art skulle komma den vanliga vägen genom vederbörande ämbetsverk och departement. Vi se nu emellertid, att utskottet uttalat en förväntan, att lotsstyrelsen *snarligen* skall inkomma med förslag i frågan, och att något alltså på den grunden skall bli gjort inom de närmaste åren. Jag vill tacka utskottet för att det på detta sätt velat påskynda frågans lösning, och jag hoppas, att denna förväntan uppfylles, så att den behövliga utredningen verkställles, och att vi med benäget bistånd av lotsstyrelsen och Kungl. Maj:t om möjligt redan nästa år eller i varje

Ang. fyrbelysning i farleden Tenholmen—Stenskar m. m.

(Forts.)

Ang. fyrbe-
lysning i far-
leden Tunkol-
men—Sten-
skär m. m.

fall så snart det kan vara möjligt, få se, att det verkligen »varder ljus» i detta sorgligt bekanta mörka område på vår västkust.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13 och 14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till in-
dustriell stan-
dardiserings-
verksamhet.

Punkten 37.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 35,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *C. G. Olsson* i Golvvasta m. fl. väckt motion, nr 134, vari hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda hemställan om höjning av extra anslaget till den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 måtte fastställa nämnda anslag till 25,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å herr Olssons i Golvvasta m. fl. berörda motion, II: 134, i vad densamma skilde sig från utskottets förslag, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Oscar Olsson*, *J. G. Walles*, *S. Bengtsson* i Norup, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona och *E. Kristensson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Olssons i Golvvasta m. fl. motion, II: 134, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 35,000 kronor.

Herr Walles: Herr talman! Vid den förberedande behandlingen inom avdelningen och utskottet, som detta ärende har undergått, har jag för min del an-

sett och framhållit, att standardiseringsverksamheten är av den stora national-ekonomiska betydelse, att den förtjänar allt det stöd och den hjälp, som statsmakterna rimligen kunna lämna. Jag hade därför helst sett, att standardiseringskommissionens hemställan om ett anslag av 70,000 kronor hade vunnit regeringens bifall. Då emellertid departementschefen av statsfinansiella skäl icke ansett sig kunna gå med på ett högre anslag än 50,000 kronor, har för mig ingenting varit att åtgöra i den saken. Av dessa 50,000 skulle enligt regeringens framställning 15,000 utgå av manufakturförslagslånefonden och 35,000 av statsmedel. Som kammaren nu finner, har utskottsmajoriteten ytterligare velat pruta ned detta anslag med 5,000 kronor till 30,000. Utskottsmajoriteten har förmenat, att verksamheten i så övervägande grad är en industriens angelägenhet, att denna borde kunna mer än hittills lämna bidrag till densamma. Det vore ju ingenting att säga härom, ifall detta resonemang vore riktigt och om inte genom ett fullföljande av resonemanget faran vore före, att denna nyttiga och önskvärda verksamhet komme att bli lidande.

Saken ligger nämligen enligt mitt förmenande inte så enkelt till, som majoriteten har velat göra gällande. Jag anser, att standardiseringsverksamheten är i hög grad en hela samhällets angelägenhet. Det är inte allenast producenternas utan i ännu högre grad konsumenternas och det allmännas intresse, som genom densamma tillgodoses. För ett rationellt genomförande erfordras alla parter medverkan, och i de större industriländerna har denna mening helt och fullt trängt igenom. Standardiseringsverksamheten i vidsträckt mening är inriktad på att avskaffa det slöseri inom olika områden av det ekonomiska livet, som för närvarande existerar i så hög grad. Så som den industriella utvecklingen fortgått är marknaden för närvarande översvämmad av en mångfald fullständigt överflödiga varianter av varandra motsvarande industriprodukter. Härigenom uppdelas produktionen på små enheter, som förorsaka väsentligt fördyrade produktionskostnader och högre prisnivå. Standardiseringen möjliggör massproduktion av det färre antal artiklar, som genom koncentration på vissa bestämda typer, storlekar, märken och kvaliteter erfordras. Härav följer lägre varupris, som i sin tur öka konsumenternas köpkraft. Större stadga och stabilitet åstadkommes inom produktionen, en snabbare och jämnare cirkulation ernås och ävenså jämnare arbetstillgång. För varuförmedlarna minskas behovet av kapital, som nu i stor utsträckning bindes i onödigtvis stora och oftast delvis inkuranta lager. Kort sagt, standardiseringen är ett oundgängligt medel att höja produktionens och distributionens effektivitet, och därmed åstadkomma ökat välstånd åt allt bredare befolkningslager.

De praktiska amerikanerna ha också insett betydelsen härav, och en statlig institution har i Förenta staterna upprättats, vilken institution sorterar direkt under handelsdepartementet. Den amerikanska regeringen har upptagit standardiseringen som en av de viktigaste programpunkterna i arbetet för ekonomiskt framåtskridande, och upplysningsarbete om verksamhetens betydelse bedrivs med utomordentlig energi. Verkningarna ha ej heller uteblivit, och resultatet kunna betecknas som uppseendeväckande. Det räknas med att i Förenta staterna genom standardiseringsverksamheten årligen sparas ett belopp av 300 miljoner dollars. Men även inom Europas mera betydande stater bedrivs standardiseringsarbetet med en ständigt stegrad intensitet, som utgör en stark maning för vårt land att icke bli efter. I såväl Tyskland som England, Holland, Belgien och Frankrike med flera länder lämnar det allmänna ett verksam och intresserat stöd. I Frankrike bekostas verksamheten helt av staten. Även i Japan, Australien och Kanada bedrivs standardiseringsverksamheten med mycket stor kraft, och i samtliga länder äger rum en dylik samverkan för att ernå ett gott resultat.

Jag hade ämnat lämna en närmare redogörelse för arbetets gång i Sverige,

Anslag till industriell standardiseringsverksamhet.

(Forts.)

Anslag till industriell standardiseringsverksamhet.
(Forts.)

men jag finner det mindre lämpligt nu med hänsyn till det ringa antal ledamöter, som för närvarande befinner sig i kammaren, varför jag skall förbigå detta. Jag vill endast till slut yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, alltså till den av herr Oscar Olsson och mig med flera avgivna reservationen.

Med herr Walles förenade sig herr *Jeansson*.

Herr **Hallin**: Herr talman! Det var ju ett mycket vackert tal, som den siste ärade talaren här höll till förmån för standardiseringsarbetet, men jag måste säga, att han egentligen bemödade sig mycket om att slå in öppna dörrar. Såvitt jag förstår, finns det icke så mycket motstånd i vårt land mot att med allmänna medel understödja denna verksamhet. Som ett exempel härpå kan man ju anföra, att Sveriges riksdag under vart och ett av de tre senaste åren har beviljat medel därtill, och det förnyade anslaget har varje år gått något utöver det föregående årets. Vi började med 20,000 kronor, gingo nästa år upp till 25,000 kronor, för att nu enligt statsutskottets förslag stanna vid 30,000 kronor. Statsutskottet har heller icke alls velat kritisera den verksamhet, som standardiseringsnämnden utför, då utskottet nödgats pruta ner det anslag, som Kungl. Maj:t begärt, från 35,000 till 30,000 kronor, men det har varit den hårda nödvändigheten, som här gjort sig gällande, och för övrigt har man också tyckt, att en stegring från 25,000 kronor i fjol och upp till 30,000 kronor i år kunde vara nog. I övrigt måste man ju säga, att det är så många anslag, som trängas på budgeten, att man måste vara mycket försiktig och söka begränsa sig. Här ha motionsvägen kommit in framställningar, som ligga på statsutskottets bord, framställningar, till vilka det är mycket svårt att säga nej, men att få rum för de anslag, som dessa framställningar gå ut på, försäsvitt man inte söker att på andra håll minska något, därtill finns ingen möjlighet.

Nu sade den siste ärade talaren, att man överallt i världen offerar så mycket pengar på detta, och han anförde som exempel Amerika. Det är ju inte så märkvärdigt, att man i detta rika land har möjligheter att understödja denna verksamhet i så hög grad, men det är ju på detta som på så många andra områden så, att vårt land icke kan komma ut med medel i sådan omfattning ens till mycket behjärtansvärda ändamål. Nu är det väl också så, att på detta område kan man använda snart sagt så mycket pengar som helst, men det föreligger också en fara för att man kan gå för långt i standardiseringsverksamheten. Jag läste i en tidning för inte så länge sedan, att man — jag tror det var i Tyskland — standardiserat vissa papperstyper med det resultat, att då detta papper sedan skulle tillverkas, befanns det, att de maskiner, som skulle fabricera papperet, icke kunde utnyttjas mera än till 90 % av sin fulla prestationsförmåga. Det är med andra ord ett exempel på, att en viss varsamhet också kan vara på sin plats. Statsutskottet har i varje fall icke ansett sig kunna gå längre än till ett anslagsbelopp av 30,000 kronor d. v. s. samma belopp, som regeringen förra året begärde, men som statsutskottet då ansåg sig böra pruta ned till 25,000 kronor.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag har ju all anledning att uttala min tacksamhet och tillfredsställelse över det sätt, varpå statsutskottet i år — liksom händelsen också var föregående år — vid behandlingen av tionde huvudtiteln beaktat de olika krav och framställningar, som av Kungl. Maj:t gjorts under denna huvudtitel. Den föreligger nu, när den kommit från statsutskottet, i sådant skick, att icke några invändningar framställts eller något motstånd rests mot de krav, som av regeringen begärts under denna huvudtitel. Visserligen ha ett par små prutningar gjorts på Kungl. Maj:ts äskanden, men

även i dessa punkter har utskottet, såsom jag nyss nämnde, i viss mån beaktat de krav, som framställts.

Om jag icke desto mindre skulle våga göra en liten erinran mot statsutskottets majoritet beträffande behandlingen av denna huvudtitel, är det en erinran, att jag saknar bland undertecknarna av de reservationer, som på dessa punkter avgivits, personer, vilka anse sig i många fall kanske framför andra representera just produktionen i landet, och att jag finner dem, som ställt sig på Kungl. Maj:ts sida, utgöras av representanter för sådana grupper, som i dagligt tal uppgivas ha mindre intresse för produktionen och industrien. Jag har icke kunnat underlåta att här framkomma med denna lilla erinran, ehuru jag naturligtvis erkänner, att det ingalunda saknas intresse för dessa frågor även på det håll, där reservanterna politiskt höra hemma.

Jag ber att få erinra om, att den framställning, som föreligger i den punkt, vi nu diskutera, grundar sig på en hemställan från standardiseringskommissionen och de flesta ledamöter i denna kommission äro just utsedda av de stora industrisammanslutningarna i landet, bland annat industriförbundet, järnkontoret och svenska teknologföreningen. Den framställning, som jag här sökt att i största utsträckning tillgodose, är alltså gjord av industriens främste målsmän.

Nu har jag, såsom herr Walles nyss anmärkte, icke kunnat biträda dessa framställningar i deras fulla utsträckning, utan av statsfinansiella skäl — således samma skäl som herr Hallin så starkt underströk — nödgats pruta ned det anslag, om begärdes. Dock hade jag hoppats, det må jag gärna medgiva, att statsutskottets majoritet skulle anse sig kunna bifalla den framställning, jag i egenskap av departementschef här gjort.

Jag skall, herr talman, icke närmare fördjupa mig i standardiseringens betydelse, men jag vill understryka, såsom även av en reservant här nyss anfördes, att det förhåller sig icke på det sättet, att dessa strävanden gå ut på att ensidigt gynna industrien. Jag skulle snarare vilja säga, att de komma hela den förbrukande allmänheten till godo, även om anslaget såsom sådant lägges i händerna på industriens män. Därmed är jag också inne på den synpunkt som kommit fram och som, vill jag minnas, finnes berörd även i utskottets yttrande, nämligen att industrien, som får dessa medel till sitt förfogande, borde i större utsträckning än nu är fallet bidra till kostnaderna för ifrågasvarande arbeten. Jag ber då att få lämna den upplysningen, som grundar sig på vad jag själv kunnat inhämta, när jag studerat detta ärende, att industrien naturligtvis bidrager till kostnaderna för ifrågasvarande arbeten i betydligt större utsträckning än det åtnjutna statsanslagets belopp; i många fall är industriens bidrag flerdubbelt större än det belopp, som utgår i form av statsanslag.

Slutligen ber jag att få understryka vad som också av reservanten antydde, att det gäller här ett visserligen jämförelsevis nytt arbetsområde för den svenska företagsamheten, men det är tillika ett internationellt arbete, där vårt land i konkurrensen och tävlan med andra länder icke får stå tillbaka utan måste söka hålla sig uppe och framme så mycket som möjligt.

Det är icke minst med hänsyn till detta som jag, herr talman, uttalar den förhoppningen, att kammaren ville biträda den reservation, vilken vid förevarande punkt avgivits av herr Oscar Olsson m. fl., och som innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Herr Walles: Herr talman! Det var med anledning av det exempel, herr Hallin anförde från Tyskland, som jag begärde ordet. Jag vill då säga, att något dylikt — jag har fakta för ett sådant påstående — skulle icke kunna inträffa här i vårt land, så som arbetet med standardiseringen är lagt här.

Anslag till industriell standardiseringsverksamhet.
(Forts.)

Anslag till in-
dustriell stan-
dardiserings-
verksamhet.

(Forts.)

Jag skall nu söka ge belägg för denna min mening, och jag skall därvid taga ett exempel från det maskinindustriella området, där arbetet ledes av en specialkommitté, bestående av 10—12 sakkunniga, representerande olika intressen, såväl producenter som konsumenter och såväl enskilda som staten. Denna kommitté sammanträder c:a åtta gånger om året, och varje sammanträde pågår 2 à 3 dagar i sträck. Sedan en standardiseringsfråga kommit upp, undersöktes denna mycket noggrant, och riktlinjerna för arbetet uppdragas vid dessa sammanträden. En eller flera inom området speciellt sakkunniga få härefter i uppdrag att mera i detalj fullfölja den planerade utredningen. Sedan inhämtas från enskilda företag ävensom från tillgänglig litteratur det mesta möjliga av vad som kan inhämtas i saken, och dessutom sätter man sig i förbindelse med de i utlandet arbetande kommissionerna för att få klart för sig, huru arbetet på motsvarande område ligger till där. Härefter förelägges förslaget ett nytt plenarsammanträde, och om det upptages till vidare behandling, reproduceras det i någon mera spridd tidskrift, varjämte allmänheten inbjudes till diskussion. Särtryck utsändas i flera hundratals exemplar till olika industriella företag och enskilda personer, som kunna tänkas intressera sig för saken, ävensom till organisationerna i övrigt. I händelse av opposition mot förslaget söker man under hand komma till enighet och bilägga meningsskiljaktigheterna. Lyckas detta, behandlas ärendet ånyo vid plenarsammanträde, och där justeras förslaget. Har detta nu vunnit majoritet, vilken beräknas böra uppgå till 80 % av röstetalet hos de deltagande intressenterna, går förslaget till styrelsen för Sveriges maskinindustriförening, och i fall det godkännes av denna, går det till standardiseringskommissionen, som fäller det slutliga avgörandet och fastställer en svensk standard.

Jag har velat anföra detta för att bevisa, att någon sådan ledsam erfarenhet, som den herr Hallin anförde från Tyskland, icke kan befaras i vårt land på grund av det omsorgsfulla förberedande arbete, som här bedrives.

Vidare vill jag säga, att anledningen till att jag nämnde Amerika var den, att, såsom vi alla känna, är Förenta staterna icke en stat, som har benägenhet att ingripa i industriens göranden och låtanden. Då nu likväl så sker där, och då ett så betydande och omfattande intresse från Förenta staternas regerings och parlaments sida ägnats åt denna sak, har jag för min del däri sett ett bevis på att dessa erkänt praktiska affärsmän fästa det allra största avseende vid denna standardiseringsverksamhet, och att detta får anses innebära ett belägg för denna verksamhets betydelse.

Jag får alltså vidhålla mitt yrkande.

Herr Hallin: Herr greve och talman! Jag är uppkallad av ett yttrande av statsrådet och chefen för handelsdepartementet, men han har nu avlägsnat sig, och jag kunde kanske därför hava avstått från ordet. Han sade, att han var glad och tacksam över behandlingen av huvudtiteln inom utskottet, men en sak var han likväl ledsn över, och det var, att han icke under dessa reservationer, som förekomma på ett par punkter — han avsåg särskilt den punkt överläggningen nu rör sig om och en följande punkt — såg namnen för representanter, som särskilt voro produktionens förespråkare. På det vill jag endast svara, att jag förmodar — åtminstone är det så med mig — att anledningen härtill är den, att produktionens förespråkare i utskottet ansett, att det är som ledamöter av statsutskottet de ha att taga ställning till de frågor, som där föreligga, men icke i egenskap av särskilda förespråkare för produktionen.

Herr statsrådet vände sig vidare mot utskottets yttrande, »att med hänsyn till den betydelse, arbetet kräver för industrien, kostnaderna böra i större omfattning än hittills bestridas av densamma». Detta uttalande ansåg han helst

borde ha varit borta. Jag vill då erinra om, att när denna fråga först uppkom i riksdagen och det begärdes statsbidrag till standardiseringsarbetet, yttrade en framstående industriman och medlem av andra kammaren, förutvarande finansminister till på köpet, att man borde kunna begära, att industrien så småningom skulle ensam bekosta hela detta arbete.

Anslag till industriell standardiseringsverksamhet.

(Forts.)

Herr *Wallés* yttrade, att vi borde intressera oss för det internationella arbetet på detta område. Ja, det ha vi också gjort, ty standardiseringskommittén har ju anslutit sig till en internationell sammanslutning, som bildats för tillvaratagande av gemensamma intressen på nu förevarande område, och detta var verkligen en av anledningarna till att utskottet ansåg sig kunna gå med på en höjning av anslaget utöver det belopp, som förra året beviljades. Hade utskottet icke föreslagit högre anslagsbelopp än som föregående år utgick, så hade standardiseringskommissionen i själva verket haft mindre medel att röra sig med för sitt egentliga arbete, då man nämligen bundit sig för en viss årlig utgift, medlemsavgiften i denna internationella sammanslutning, i vilken man ingått.

Herr *Vennersten*: Herr talman! Ehuru jag anslutit mig till den ståndpunkt, utskottet intagit i denna fråga, anser jag mig dock böra säga ifrån, att detta skedde på den grund, att man befarade, att om icke den kompromiss träffades, som här föreligger i utskottsförslaget, kunde man genom yrkanden i utskottet om minskning av anslaget riskera att få ett ännu lägre anslagsbelopp.

För egen del är jag på det allra livligaste övertygad om, att även om riksdagen skulle godtaga Kungl. Maj:ts förslag, gäve man därmed ingalunda åt den ifrågavarande institutionen mera än vad den rimligen kan begära eller mera än det ligger i konsumtionens intresse, att riksdagen beviljar. Jag anser mig hava rätt att säga detta och även skyldighet att så göra, då jag hört, att det uttalats tvivel om, huruvida industriens egna målsmän önskade anslag till det belopp, Kungl. Maj:t begärt. Därom borde dock icke behöva råda något tvivel, då Kungl. Maj:ts framställning baserar sig på framställningar, komma just från det håll, där man synnerligen väl känner till standardiseringens betydelse både för industrien och framför allt för den allmänna konsumtionen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Oscar Olsson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wallés* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Oscar Olsson* m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att

Anslag till in-
dustriell stan-
dardiserings-
verksamhet.
(Forts.)

efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkten 38.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag
till flygtek-
niska under-
sökningar.

Punkterna 39 och 40.

Under punkten 43 av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 4 januari 1927 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Under punkten 44 av berörda statsrådsprotokoll hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar å riksstaten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

Utskottet hade i punkten 39 av det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehäft den under nästföljande punkt omförmälda framställningen om anvisande av ett belopp av 20,000 kronor för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar.

Vid den prövning, utskottet ägnat sistberörda fråga, har utskottet i likhet med departementschefen, med hänsyn till den betydelse för svensk flygplans-tillverkning berörda undersökningar måste anses innebära, ansett det vara ett statsintresse, att undersökningarna fullföljas, och synes detta ock utskottet böra ske genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg. Emellertid anser utskottet att i betraktande av storleken av det anslag, Kungl. Maj:t alltjämt äskar för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet, kostnaderna för förenämnda undersökningar böra kunna bestridas inom ramen av berörda anslag. Vid bifall härtill synes benämningen å detta anslag lämpligen böra ändras till 'tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet m. m.'. Att detta anslag upptages med 100,000 kronor har utskottet ansett sig böra tillstyrka.

Under förevarande punkt får utskottet alltså hemställa, att riksdagen må för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet m. m. för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.»

I punkten 40 hade utskottet sedermera, under hänvisning till vad utskottet under nästföregående punkt anfört, hemställt, att Kungl. Maj:ts under punkten 44 av ovannämnda statsrådsprotokoll framlagda förslag icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid punkten 39 hade reservation avgivits av herrar *Oscar Olsson*, *A. Pers*, *J. G. Waller*, *C. J. Asplund*, *C. A. Carlsson* i Gävle, *A. Anderson* i Råstock, *S. Bengtsson* i Norup och *E. Kristensson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, får utskottet hemställa, att riksdagen må, i likhet med vad för innehavande budgetår ägt rum, för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom

kraft- och bränsleområdet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.»

Enligt en vid punkten 40 avgiven reservation hade samma reservanter ansett, att utskottets yttrande och förslag under ifrågavarande punkt bort lyda sålunda:

»Vid den prövning, utskottet ägnat denna fråga, har utskottet i likhet med departementschefen, med hänsyn till den betydelse för svensk flygplanstillverkning berörda undersökningar måste anses innebära, ansett det vara ett statsintresse, att undersökningarna fullföljas, och synes detta ock utskottet böra ske genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg. I betraktande av de ekonomiska uppostringar, som av statsmakterna gjorts och göras för att underhålla svensk flygtrafik och med tanke på den betydelse för, bland annat, svensk industri ett genomförande av undersökningarna skulle medföra, har det av Kungl. Maj:t för ändamålet äskade anslaget ej heller givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet får alltså hemställa, att riksdagen må för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar å riksstaten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.»

Herr Walles: Herr talman! Såsom kammaren torde finna, innebär utskottets förslag i denna punkt i realiteten en nedprutning i anslaget för den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamheten inom kraft- och bränsleområdet i landet. Kungl. Maj:t har för ändamålet äskat samma anslag som i fjol eller 100,000 kronor. Under nästa punkt hemställer departementschefen om ett anslag av 20,000 kronor för flygtekniska undersökningar. Utskottet är ense om det berättigade i att dessa undersökningar fullföljas, men majoriteten vill för ändamålet icke anvisa något särskilt anslag utan förmenar, att kostnaderna kunna bestridas av det anslag, som i denna punkt avses för verksamhet inom kraft- och bränsleområdet. Utskottsmajoriteten har icke ens gittat påvisa, vilket forskningsarbete, som inom nyssnämnda område sålunda bör avbrytas, och detta synes mig vara ett något lättvindigt sätt att företaga beskäringar å ett anslagsäskande för att kunna briljera med s. k. besparingar.

Om man nu ser på förteckningen över de forskningsarbeten, av vilka ett eller annat skulle drabbas av nedläggning, finner man, att bland annat följande arbeten pågå:

- 1) Att pröva vissa nya metoder att ur stenkol framställa flytande bränsle;
- 2) att ur veden och vedluten från cellulosaindustrin ernå oljeframställning;
- 3) nyttiggörande av träkolen för alstring av generatorgas för motordrift;
- 4) experimentella studier för bränslebesparing inom ångpanneområdet;
- 5) experimentell granskning av bränsleförluster i kokspisar m. m. och utforskande av medlen för deras avlägsnande.

De ifrågasatta flygtekniska undersökningarna, som vi alla äro ense om böra utföras, komma att draga en tid av 3 år och kosta lågt räknat 75,000 kronor. Det skulle vara rätt så intressant att få veta, vilka av dessa uppräknade forskningsarbeten enligt utskottsmajoritetens mening böra avbrytas under denna tidrymd. Och ännu mera intressant vore att få klart för sig, vad det ligger för nationalekonomisk besparing uti att på ett dylikt nyckfullt och omotiverat sätt undanrycka ingenjörsvetenskapsakademien möjligheten att ostörd fullfölja sina betydelsefulla forskning.

Jag ber fördenskull, herr talman, att få yrka bifall till den i ärendet av-

*Anslag
till flygtekniska
undersökningar.
(Forts.)*

Anslag
till flygtekniska
undersökningar.
(Forts.)

givna reservationen, vilken överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

I detta anförande instämde herr *Enhörning*.

Herr **Hallin**: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Enligt detta förslag är det förvisso meningen, att arbetet med flygtekniska undersökningar skall komma till stånd, men utskottet har icke ansett sig kunna förorda, att ett speciellt anslag beviljas i år med 20,000 kronor för dessa undersökningar och samtidigt till ingenjörsvetenskapsakademien anslås 100,000 kronor, i likhet med vad som i den delen utgått under flera föregående år, utan utskottet har ansett, att man utan olägenhet så att säga skulle kunna flytta in detta anslag på 20,000 kronor under det till ingenjörsvetenskapsakademien utgående större anslaget. Det kan icke bestridas, att det ändamål, för vilket detta anslag på 20,000 kronor till flygtekniska undersökningar skall utgå, hör intimt samman med arbeten, som ingenjörsvetenskapsakademien utför eller bör kunna utföra. Om man därtill vidare lägger, att statens provningsanstalt givetvis står och bör stå till buds vid de undersökningar, som här kunna ifrågakomma, torde man också kunna säga, att ingenjörsvetenskapsakademien med det av utskottet förordade anslaget på 100,000 kronor väl kan utföra både de undersökningar, som den förut har planlagt för nästkommande budgetår, och även de nu senast berörda. Jag tillåter mig erinra kammaren om att vi flera gånger förut haft att göra med anslag, som begärts under särskilda titlar t. o. m. under annan huvudtitel men som på statsutskottets förslag ha ansetts böra flyttas in under ingenjörsvetenskapsakademins förenämnda stora anslag. Det var sålunda för några år sedan fråga om att få till stånd några särskilda undersökningar på det byggnadstekniska området. Anslaget därför lades då under ingenjörsvetenskapsakademins anslag för bedrivande av sina forskningar utan att detta därför ansågs böra höjas särskilt för denna detalj. Då det vidare för ett par år sedan framkom en motion här i riksdagen om anslag för undersökningar angående utvinnande av olja ur skiffer, förfors det på samma sätt.

Utskottet har sålunda ansett, att ingenjörsvetenskapsakademien icke behöfde eftersätta sina vanliga arbeten genom att även taga de nu ifrågavarande undersökningarna på sin lott samt låta dem utföras inom ramen av sina ekonomiska resurser. Vidare har man ansett, att även industrien på ifrågavarande område har så pass stort intresse av dessa undersökningar, att den också kunde träda in med någon insats. Jag vill dessutom erinra om att i det anslag på 100,000 kronor, som riksdagen under en följd av år beviljat ingenjörsvetenskapsakademien, 10,000 kronor reserverats och ställts till Kungl. Maj:ts särskilda förfogande för att användas till forskningsarbeten, som kanske mindre direkt höra under ingenjörsvetenskapsakademien. Detta var ju också meningen med det i år begärda anslaget. Sålunda har man enligt statsutskottets förslag sörjt för, att de flygtekniska undersökningarna med det anslag man ger ingenjörsvetenskapsakademien mycket väl skola kunna komma till stånd, utan att de arbeten, som akademien i övrigt har tänkt sig utföra, eftersättas.

Jag anhåller, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Asplund**: Den föregående ärade talaren påpekade, att statens provningsanstalt skulle kunna stå till tjänst för ingenjörsvetenskapsakademins undersökningar. Såvitt jag har mig bekant, debiteras dock ingenjörsvetenskapsakademien för de arbeten, som utföras av materialprovningsanstalten. Jag tror för övrigt icke, att ett laboratorium, som har att tillhandagå hela den svenska allmänheten med undersökningar av material — såväl hållfasthets-

undersökningar som andra, analyser och dylikt — lämpar sig för undersökningar av den omfattande art, som det här är fråga om. Vidare kan det icke, särskilt under de tryckta förhållanden, som industrien nu lever under, tänkas, att enskilda industriföretag skola ge sig in på så vidlyftiga vetenskapliga undersökningar, som det här gäller att åstadkomma och som gå ut på att vinna största möjliga bränsle- och kraftbesparing. Ett sådan arbete måste handhas av särskilda specialister, och det skulle vara nationalekonomiskt mycket oriktigt, i fall det splittrades på en hel mängd olika företag. Det är ju egentligen en och samma sak det gäller, vare sig man skall utnyttja rökgaserna från ett glasbruk eller från ett järnverk eller från en kokspis.

Jag har fått en liten förteckning på vad som under den senaste tiden uträtats på detta område genom ingenjörsvetenskapsakademiens initiativ. I propositionen finnes på sid. 131 omnämnt ett företag, där i ett enda fall genom akademiens arbete åstadkommits en bränslebesparing uppgående till 50,000 kronor per år. Det var för övrigt ett sockerbruk i Göteborg, som det då gällde. Men det har inom alla möjliga grenar av industrien utförts ett mycket nyttigt arbete genom denna akademi. Vidare har på en ort i Västergötland inbyggts en avgaspanna för att tillgodogöra värmets i rökgaserna från glasugnarna, och med en anläggningskostnad av inalles 15,000 kronor har man där kommit fram till en årlig direkt bränslebesparing å 11,000 kronor. Så hava vi en massa av statens anläggningar. Där arbetas det också på att åstadkomma besparingar, och det har lett till gott resultat. Vid ett mycket stort företag i Trollhättan hava ingenjörsvetenskapsakademiens ingenjörer åstadkommit, att endast genom omplaceringar av vissa anordningar årligen sparas flera tiotusentals kronor i driftskostnader. Vid järnverken pågå nu, såsom nämnts i propositionen, försök att nyttiggöra och anrika svaga och värmefattiga gaser för att möjliggöra, att genom deras fullständiga förbränning skall kunna åstadkommas en tillräckligt hög temperatur i ugnarna.

Dessa försök sammanhänga på det närmaste med de pågående försöken till direkt järnframställning speciellt enligt den Wibergska metoden, och jag skulle vilja anföra några siffror för att visa, vad detta förhållande kan betyda. Av ingenjörsvetenskapsakademiens utredning angående Sundsvalls sågverksdistrikt eller det distrikt, som kanske bäst utnyttjar det tillgängliga virket till såväl sågat virke som sedermera till trämassa, framgår, att om man skulle tänka sig ett utnyttjande av virket i lika hög grad vid alla andra sågverksdistrikt, skulle man, om man först toge avfallet vid sågverken och avskilde vad som går åt till hushållen i de samhällen, som finnas i närheten av sågverken, och sedan det, som lämpar sig till kolved eller sulfatved och använder hälften till sulfatmassa — sedan har man sågspån och övrigt såg- och hyvleriavfall — om man då, säger jag, tager det övriga och använder detta jämte det till reduktion av järnmalm avsedda, skulle man med anlitan av de stora krafttillgångar, som vi hava uppe i Norrland, för att alstra behöfligt värme för framställande av gas — det blir huvudsakligen vattengas, som kan göras — kunna omkring två- eller tredubbla den järnproduktion, som fanns i Sverige före kriget, 600,000 ton om året. Av den gas, som blir över och som icke längre verkar reducerande, skulle man i alla fall få tillbaka till massafabrikerna, som kräva hög värme, större delen av det bränslevärde, som detta avfall nu representerar för fabrikererna. Det brännes nämligen nu men har ett så mycket sämre värde i form av sågspån, att man icke kan sätta det mycket högre än vad denna överlopps-gas, som i och för sig är ett utmärkt bränsle, lämnar till värme.

Det är enligt min uppfattning en livsfråga, speciellt för Norrland, att komma fram till ett fullständigt tillgodogörande av de produkter vi erhålla från våra skogar, vattenfall och malmtillgångar. Det är enda sättet för oss och, jag skulle vilja säga, även för hela landet att kunna bestå för framtiden i kon-

Anslag till flygtekniska undersökningar.
(Forts.)

*Anslag
till flygtekniska
undersökningar.
(Forts.)*

kurrensen med andra länder i Europa, där det nu bedrivs ett intensivt arbete för att göra besparingar och tillvarataga allt.

Med hänsyn till sakens stora betydelse vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i de nu föredragna punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de av herr Oscar Olsson m. fl. vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 41—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkten 46.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till handels- och sjöfartsfonden av vid svenska handelskammarens i Schweiz avveckling uppkommen behållning; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Kalix älvs flottningsförening, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 93, angående bestridande av kostnaderna för elektrifiering av viss gatubelysning i Karlskrona.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 86, angående lönereglering för befattningshavare hos statens pensionsanstalt;

nr 87, angående bidrag till restaurering av den gamla gymnasiebyggnaden i Karlstad;

nr 88, angående ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt Karolinska institutet; ävensom nr 92, angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 86 till bankoutskottet, nr 87, 92 och 93 till statsutskottet samt nr 95 till jordbruksutskottet, varemot propositionen nr 88 nu på begäran bordlades.

Herr *Asplund* väckte en motion, nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt f. eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Örebro C. A. Ekegren;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1927 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 12, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om överlåtelse till statens järnvägar av vissa Tumba bruk tillhöriga områden;

nr 13, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor;

nr 14, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om beredande åt ordförande i ecklesiastik boställsnämnd av rätt till ersättning för postporto och skrivmaterial;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 och 45 §§ i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter; samt

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i instruktionen för statens egnahemsinspektör;

nr 7, i anledning av väckt motion om medgivande för arrendatorn F. O. Hallgren av rätt till förnyad arrendeuppskattning eller lindring i arrendet;

nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående fastställande av taxa för köttbesiktningsbyrå;

nr 9, i anledning av väckt motion om lindring i arrendet för kronoarrendatorn G. C:son Lidholm; samt

nr 10, i anledning av väckt motion om upphävande av lagen om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,20 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren
Erik Gustaf Geijer samtliga avgivna eller 44 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

David Bergström.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Viktor Larsson.

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen
Hans Gustaf Forsberg samtliga avgivna eller 45 röster,
i följd varav herr häradshövdingen Hans Gustaf Forsberg blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Viktor Larsson.

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren
Gunnar Martin Edvard Bendz samtliga avgivna eller 45 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren Gunnar Martin Edvard Bendz blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

David Bergström.

Arvid Lindman

L. Tjällgren.

Viktor Larsson.

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nä-

sta lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrätningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Nils Einar Lennart Vult von Steyern 44 röster,
i följd varav herr hovrättsrådet Nils Einar Lennart Vult von Steyern blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Viktor Larsson.

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Anmälades och bordlades första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande ändring i gällande stadganden om nattvardsgång m. m.;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående högmässogodstjänsts förrättande å annan plats än i kyrka;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser rörande Stockholms stads konsistorium; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 88, angående ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 15, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 9—15, första lagutskottets utlåtanden nr 3—6 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 6—10.

Herr *Lithander* väckte en motion, nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående slakt av husdjur.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.39 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.